

บทที่ 4

บทบาทของศาลต่างประเทศกับการค้นหาข้อเท็จจริงในการดำเนินคดี ไม่มีข้อยุ่งยากและคดีเล็กๆน้อยๆ โดยรวบรัดในคดีแพ่ง

ในบทนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงการดำเนินพิจารณาคดีของต่างประเทศ ทั้งระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์ หากศึกษาลงไปจะพบว่าในต่างประเทศไม่ได้ระบุเป็นข้อคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ไว้เหมือนอย่างกฎหมายไทยแต่จะเรียกชื่อแตกต่างกันออกไป ในระบบคอมมอนลอว์จะเรียกเป็นการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด (summary judgment) ส่วนในระบบซีวิลลอว์จะเรียกเป็นการดำเนินคดีเล็กๆน้อยๆ แต่ทั้งนี้ไม่ว่าจะระบบใดก็ตาม ก็ได้บัญญัติวิธีหรือกระบวนการพิจารณาคดีไว้เป็นพิเศษ โดยวางกรอบลักษณะคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีและกรอบเวลาในการดำเนินการไว้เป็นที่แน่นอน ซึ่งปกติคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการดังกล่าวได้คือคดีที่มีลักษณะที่ไม่มีข้อต่อสู้หรือประเด็นที่พิพาทที่แท้จริง (The defendant has no arguable defence to the claim or no genuine issue material fact) ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับคดีไม่มีข้อยุ่งยากตามกฎหมายไทย

แม้กฎหมายโดยทั่วไปจะมีความเป็นธรรม แต่อาจเป็นไปได้ว่าในบางกรณีอาจมีกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับความยุติธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะกฎหมายบัญญัติเป็นกรณีทั่วไป¹ และเช่นเดียวกันความเป็นจริงตามกระบวนการยุติธรรมอาจไม่ใช่ความเป็นจริงที่แท้จริงหรือตามที่เกิดขึ้นจริง แต่เป็นความเป็นจริงที่สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้² เนื่องจากเป็นธรรมดาที่คนทำผิดมักจะปฏิเสธหรือปกปิดความจริงหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงเข้าข้างตนเองเพื่อให้รูปคดีของตนเหนือกว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้การค้นหาข้อเท็จจริงหรือความจริงในทางคดีเป็นไปได้ยาก

¹จิตติ ดิงศภัทย์, หลักวิชาซีพนักกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลาคม จำกัด, 2542), น. 81-82.

²วรรณชัย บุญบำรุง, “การสืบพยานบุคคลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส : ตัวอย่างของกระบวนการพิจารณาที่ค่อนข้างแบบไต่สวน”, ตุลพาท 47, เล่มที่ 1, ปีที่ 47, น.48 (มกราคม-เมษายน 2543).

1. ระบบการค้นหาข้อเท็จจริง

การค้นคว้าข้อเท็จจริงมาสู่ศาลนั้น แต่ละประเทศต่างก็มีที่มาและวิธีการแสดงความจริงแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม ความรู้ ความเชื่อของคนในสังคมนั้นๆ และในการที่จะทำความเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากได้ศึกษาถึงประวัติศาสตร์และความเป็นมาของสิ่งนั้นแล้วย่อมจะทำให้มีความเข้าใจอย่างละเอียดต้องแท้ ดังนั้นการที่จะพิจารณาแนวความคิดเกี่ยวกับการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีแพ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องศึกษาประวัติและแนวความเป็นมาของแนวความคิดดังกล่าวโดยแยกพิจารณาได้เป็นระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน ดังต่อไปนี้³

1.1 ระบบกล่าวหา

ระบบการพิจารณาหรือการค้นหาข้อเท็จจริงระบบกล่าวหานี้ใช้กันอยู่ในประเทศที่ระบบกฎหมายเป็นคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศอังกฤษ แล้วต่อมาได้เผยแพร่ไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ เป็นต้น ในระบบนี้สืบเนื่องมาจากการที่บุคคลหนึ่งนำเรื่องราวมาฟ้องร้องว่ากล่าวบุคคลอีกคนหนึ่งต่อผู้มีอำนาจ เพื่อให้ผู้มีอำนาจชำระคดีแก่ตน⁴ โดยให้ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีได้เองในฐานะเป็นผู้กล่าวหา ส่วนผู้ตัดสินหรือผู้พิพากษาจะไม่มีอำนาจกล่าวหา ที่จะยกประเด็นแห่งคดีหรือนำสืบพยาน ตลอดจนต้องวางตัวเป็นคนกลางในการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย⁵

สาระสำคัญของการพิจารณาในระบบนี้ คือ ผู้ชำระความต้องวางตัวเป็นกลางจริงๆ เพื่อควบคุมให้คู่ความทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามกติกาอย่างเคร่งครัด คือผู้พิพากษาต้องวางตัวเป็นกลางเคร่งครัด จะเอนเอียงเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ และอำนาจของศาลในการสืบพยานเพิ่มเติมหรือตัดพยานก็มีจำกัดหรือแทบไม่มีเลย ต้องปล่อยให้คู่ความดำเนินคดีหาพยานหลักฐานเต็มที่และหลักเกณฑ์ในการที่จะนำพยานอย่างไรมาพิสูจน์ได้หรือไม่ได้เป็นไปโดยเคร่งครัด มีบท

³ กาญจนา ปัญจกิจไพบูลย์, “ศาลกับการมีส่วนในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีแพ่ง,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น. 13.

⁴ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551), น. 3.

⁵ John Henry Merryman, The Civil Law Tradition: An Introduction to the Legal Systems of Western Europe and Latin America, (Stanford California: Stanford University Press, 1969), p.783.

ตัดพยานที่เด็ดขาด เพื่อมิให้พยานที่ต้องห้ามเข้าสู่สำนวนความ เท่ากับเป็นการไม่สืบพยานนั้นเลย⁶ ทั้งนี้เพื่อมิให้ทั้งสองฝ่ายได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน ดังนั้น ระบบกล่าวหาจึงเป็นระบบที่วิธีการชำระความเป็นไปในทางที่มีใจทักมีจำเลย ผู้ชำระตั้งตนเป็นกลางคอยดูแลได้ทั้งสองฝ่ายได้ ดำเนินคดีของตนไปตามกฎเกณฑ์ที่ได้วางขึ้นไว้โดยเคร่งครัด

ระบบกล่าวหา มีลักษณะสำคัญได้ดังนี้⁷

1. ศาลมีบทบาทจำกัดเป็นเพียงผู้ตัดสินคดีเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมหรือช่วยเหลือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแสวงหาพยานหลักฐาน การดำเนินการพิจารณามีกฎเกณฑ์ละเอียดปลีกย่อยมาก ศาลใช้ดุลพินิจได้น้อย การยกฟ้องโดยเทคนิคมีมาก

2. คู่ความสองฝ่ายมีบทบาทสำคัญเป็นคู่ต่อสู้ซึ่งกันและกันเห็นได้ชัด ในคดีอาญา ศาลจะไม่ช่วยใจทักแสวงหาพยานหลักฐาน ดังนั้น บางครั้งศาลอาจยกฟ้องทั้งที่ปรากฏว่าจำเลยกระทำผิดก็ได้

3. ในระบบกล่าวหา มีกฎเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัดมาก ศาลมีโอกาสใช้ดุลพินิจได้น้อยมีบทตัดพยานเด็ดขาด ไม่ยอมมิให้ศาลรับพยานนั้นเข้าสู่สำนวนความเลย และนอกจากนี้ การใช้คำถามในการซักถาม ถ้าม่า่าน ก็ต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์โดยเคร่งครัด

1.2 ระบบไต่สวน

ระบบไต่สวนเป็นระบบการพิจารณาคดีของประเทศในภาคพื้นยุโรปหรือประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ซึ่งมีที่มาจากอิทธิพลวิธีชำระความของผู้มีอำนาจในศาสนาโรมันคาทอลิก ในวงการศาสนาคริสต์นั้น เมื่อมีผู้มีอำนาจปกครองดูแลได้ทราบว่ามีกรกระทำความผิด หรือการกระทำอันมิชอบเกิดขึ้นในสังคมของตน ผู้มีอำนาจปกครองดูแลจะต้องไต่สวนค้นหาข้อเท็จจริงให้ได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้เสียหายหรือบุคคลอื่นมากกล่าวหาหรือไม่ ผู้ที่ปกครองดูแลก็ต้องชวนขยายค้นหาให้รู้เท็จและจริงให้ได้ เพราะมุ่งแต่จะเอาผลที่จะได้รู้ถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมากกว่า⁸ หรือศาลมีบทบาทในเชิงรุกในการค้นหาความจริงและนอกจากนี้วิธีการพิสูจน์

⁶จรัญ ภักดีธนากุล, “บทตัดพยานบอกเล่าในกฎหมายไทย,” วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ ปีที่ 6, ฉบับที่ 3, น. 1-2 (2524).

⁷เข็มชัย ชูติวงศ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น. 4.

⁸ประมุข สุวรรณสร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2526), น. 2.

พยานหลักฐานของระบบการค้นหาข้อเท็จจริง⁹ ระบบไต่สวนก็ไม่มีหลักเกณฑ์ที่เคร่งครัดหรือเข้มงวดดังเช่นในระบบกล่าวหา เพื่อให้ศาลทำงานได้คล่องตัว¹⁰ ด้วยลักษณะดังกล่าวส่งผลให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาความแพ่งตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานที่ว่าศาลจะต้องเป็นผู้ค้นหาความจริงของคดีเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกยุติธรรม¹¹ ศาลในระบบนี้จึงมีบทบาทในการค้นหาข้อเท็จจริงหรือความจริงมากกว่าศาลในระบบกล่าวหา ระบบนี้มีอิทธิพลอยู่ในภาคพื้นยุโรปซึ่งเดิมเคยตกอยู่ใต้อิทธิพลของสันตปาปาแห่งกรุงโรม และต่อมาก็มีบทบาทสำคัญในประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย เช่น ประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี เป็นต้น¹²

สำหรับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในกลุ่มประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายนี้ ได้เริ่มมองเห็นความจำเป็นเกี่ยวกับอำนาจของศาลในการควบคุมดูแลการดำเนินกระบวนการพิจารณาและพัฒนาแนวความคิดใหม่ว่าความยุติธรรมทางแพ่งเป็นการบริการของรัฐหรือบริการสาธารณะอย่างหนึ่ง โดยรัฐมีหน้าที่ที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนและภาระหน้าที่นี้จะบรรลุผลได้หากเพิ่มบทบาทแก่ศาลในการให้บริการเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณา จึงได้เริ่มกำหนดขั้นตอนของกระบวนการพิจารณาให้มีลักษณะของระบบไต่สวนมากขึ้น โดยให้ศาลมีอำนาจอย่างกว้างขวางการควบคุมหรือกำหนดทิศทางในการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ดำเนินไปด้วยความในกฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดให้มีผู้พิพากษาติดตามคดีหรือผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน (le juge de la mise en état) ขึ้นมา¹³ เพื่อทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงในคดีให้พร้อมก่อนจะดำเนินกระบวนการพิจารณาและการพิจารณาในชั้นของคดี

⁹Graham C.Lilly, *Introduction to the Law of Evidence*, (St.Paul Minn: West Publishing Co.,1978), p.14.

¹⁰โสภณ รัตนากร, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2544), น. 4.

¹¹C.N.Ngwasiri, *The Role of the Judge in French Civil Proceeding*, 9 Civil Justice Quarterly, 167, 169 (1990).

¹²เข็มชัย ชูติวงศ์, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น. 2.

¹³Christian Dadomo and Susan Farran, *The French Legal System*, 2nd ed, (London: Sweet & Maxwell, 1996), p.161.

ระบบไต่สวน มีลักษณะสำคัญได้ดังนี้¹⁴

1.ศาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดี มีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติม หรืองดสืบพยาน ทั้งนี้เพื่อค้นหาให้ได้ข้อเท็จจริงใกล้เคียงความจริงมากที่สุด การกำหนดระเบียบวิธี (technicality) เกี่ยวกับการสืบพยานมีน้อย ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจได้กว้างขวางและยืดหยุ่นได้มาก

2.การพิจารณาคดีโดยเฉพาะคดีอาญา จะมีลักษณะเป็นการดำเนินการระหว่างศาลกับจำเลย โจทก์จะไม่ใคร่มีบทบาทนัก จะเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลในการค้นคว้าหาพยานหลักฐาน ส่วนระดับของความช่วยเหลือที่โจทก์กับศาลจะร่วมมือกันมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับระบบของแต่ละประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส พนักงานอัยการอาจขึ้นนั่งซักถามพยานบนบัลลังก์เคียงคู่กับผู้พิพากษาได้¹⁵

3.ในระบบไต่สวน มักจะไม่มีกฎเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัดมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะไม่มีบทตัดพยาน (exclusionary rule) ที่เด็ดขาด แต่จะเปิดโอกาสให้มีการเสนอพยานหลักฐานทุกชนิดมาสู่ศาลได้ และศาลก็มีอำนาจใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง

1.3 วิเคราะห์วิธีพิจารณาทั้งสองระบบ

อย่างไรก็ตาม การแบ่งวิธีพิจารณาดังกล่าวออกเป็นสองแบบนี้ ต่างเป็นเพียงมุมมองในแง่ทฤษฎีเท่านั้น เพราะในความเป็นจริงแล้วกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศต่างๆทั้งในอดีตและปัจจุบัน ยังไม่มีประเทศใดที่นำวิธีพิจารณาแบบหนึ่งแบบใดแต่เพียงแบบเดียวมาใช้

กระบวนการพิจารณาทั้งสองแบบต่างมีข้อดีอยู่เช่นเดียวกัน โดยกระบวนการพิจารณาที่ค่อนข้างไปทางไต่สวนนั้น แม้ว่าจะช่วยให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปอย่างรวดเร็วและคู่ความไม่มีโอกาสเอารัดเอาเปรียบกันเนื่องจากการที่ศาลมีบทบาทมากในการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณา แต่ศาลต้องระมัดระวังในเรื่องการวางตัวเป็นกลางและในเรื่องสิทธิต่อผู้คดีของคู่ความ โดยศาลจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า แม้ว่าเป็นเป้าหมายหนึ่งของกระบวนการพิจารณาแบบไต่สวนนั้น ต้องการให้ได้ความจริงที่สมบูรณ์หรือที่พึงประสงค์ (objective truth) ก็ตาม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าศาลจะต้องเข้าไปทำหน้าที่แทนคู่ความในการค้นหาความจริงอย่างเต็มตัว แต่เป็นเพียงการเข้า

¹⁴ ทั้มชัย ชุตินวงศ์, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น. 2-3.

¹⁵ ประมูล สุวรรณศร, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 8, น. 3.

ไปช่วยเหลือคู่ความในการค้นหาความจริงเท่านั้น ส่วนกระบวนการพิจารณาที่ค่อนข้างแบบกล่าวหา นั่น แม้จะมีข้อดีในเรื่องที่ศาลวางตัวเป็นกลางและคู่ความมีอิสระค่อนข้างมากในการดำเนินกระบวนการพิจารณา แต่ก็มีข้อเสียในเรื่องที่คู่ความได้ดำเนินกระบวนการไปในทางที่ไม่สุจริต ทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในทางเชิงกระบวนการพิจารณาหรือทำให้เกิดการประวิงคดีได้¹⁶

2. วิธีการดำเนินคดีไม่มีข้อยุ่งยากในระบบคอมมอนลอว์

ในส่วนนี้จะศึกษาถึงกระบวนการและขั้นตอนของการพิจารณาคดีไม่มีข้อยุ่งยากในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

ในระบบคอมมอนลอว์นั้นจะมีการแบ่งกระบวนการดำเนินพิจารณาได้ชัดเจน กล่าวคือ ในคอมมอนลอว์นั้นจะมีกระบวนการในขั้นก่อนสืบพยาน (Pre-Trial Process) กับกระบวนการในขั้นสืบพยาน (Trial) กระบวนการขั้นก่อนสืบพยานนั้นมีความสำคัญมากในระบบคอมมอนลอว์¹⁷

ซึ่งกระบวนการในขั้นสืบพยานเป็นวิธีพิจารณาความที่มีการสืบพยานในประเด็นที่สำคัญของข้อกล่าวหาและข้อต่อสู้เพื่อพิจารณาชี้ขาดของคดี ส่วนกระบวนการในขั้นก่อนสืบพยานเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเบื้องต้นเพื่อเตรียมคดีสำหรับการวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป¹⁸ เหตุที่มีการแบ่งแยกระหว่างกระบวนการพิจารณาทั้งสองอย่างชัดเจนก็เนื่องมาจากปัจจัย 2 ประการคือ¹⁹

¹⁶วรรณชัย บุญบำรุง, ธนกร วรปรัชญากรและสิริพันธ์ พลรบ, หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2548), น. 79.

¹⁷The First International Congress on the Law of Civil Procedure, Towards A Justice With A Human Face Kluwer, 1978, p.327.

¹⁸Paul Michalik, Justice in Crisis: English and Wales in Civil Justice in Crisis: Comparative Perspectives of Civil Procedure, ed. Adrian A.S. Zuckermam (Oxford :Oxford University Press Inc., 1999), p.121.

¹⁹The First International Congress on the Law of Civil Procedure, *supra note* 18, pp.327-328.

1) แนวความคิดในกระบวนการพิจารณาเรื่องการพิจารณาคดีที่ต่อเนื่องต่อหน้าศาลโดยเปิดเผยต่อสาธารณะ

2) ช่วงห่างของระยะเวลา นับตั้งแต่เสนอคดีต่อศาลจนกระทั่งถึงการเริ่มพิจารณาจริง ซึ่งเรียกว่ากระบวนการในชั้นก่อนสืบพยานนั้น มีช่วงห่างของระยะเวลา มากซึ่งทำให้คู่ความมีโอกาสเตรียมการก่อนการสืบพยานได้อย่างเต็มที่

กระบวนการในชั้นก่อนสืบพยานนี้ หมายความว่ารวมถึงกระบวนการของวิธีพิจารณาความทั้งหมด ซึ่งจะต้องทำก่อนมีการสืบพยานกันจริงๆ โดยกระบวนการนี้จะอยู่ภายใต้การควบคุมของคู่ความ ซึ่งหากคู่ความได้เตรียมการอย่างดีแล้ว ก็จะทำให้กระบวนการในชั้นสืบพยานจริงเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และอาจจะนำไปสู่การประนีประนอมยอมความกันได้ แต่ในทางตรงกันข้ามหากกระบวนการในชั้นก่อนสืบพยานนี้ถูกกำหนดให้ยุ่งยากซับซ้อน และมีเทคนิคมากเกินไป ก็อาจเป็นตัวขัดขวางและทำให้กระบวนการพิจารณาจริงล่าช้าและไม่สามารถตกลงกันได้ก็ได้²⁰

ต้นแบบของการวิธีพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด(summary judgment) ถูกนำมาใช้เมื่อปี ค.ศ. 1852 ในประเทศอังกฤษเพื่อขจัดความล่าช้าที่เกิดจากข้อต่อสู้ที่เสแสร้งหรือไม่จริง(to avoid delay arising from sham defences) ของจำเลยผู้ไม่สุจริตในคดีตัวแลกเงิน และหลังจากนั้นประมาณ 50 ปี ถึงได้มีการนำกระบวนการดังกล่าวมาใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา²¹

2.1 ประวัติความเป็นมาและการปฏิรูประบบงานศาลในประเทศอังกฤษ²²

ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับระบบศาลและวิธีพิจารณาความของประเทศอังกฤษนั้น เนื่องจากมีศาลต่างๆเกิดขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นศาลฟีวดัล(Feudal Court)ศาลสตาร์แชมเบอร์(The Court of Star Chamber) ศาลไฮคอมมิสชัน(High Commission)ศาลคอมมอนลอว์ ซึ่งประกอบด้วยศาลควีนส์เบนช์(Queen's Bench Division) ศาลคอมมอนพลีส(Common Pleas)

²⁰พนมรัตน์ เรื่องอำพัน, “การเร่งรัดกระบวนการพิจารณาก่อนวันสืบพยาน,” (วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัย คณະนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น. 11.

²¹Sir.Jack I.H.Jacob, The Reform of Civil Procedure Law and Other Essays in Civil Procedure (London: Sweet & Maxwell, 1982), p.277.

²²โปรดดูรายละเอียดใน สุนัย มโนมัยอุดม, ระบบกฎหมายอังกฤษ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูรวงศ์ จำกัด, 2545), น. 45-203.

และศาลเคิร์กเซ็คเกอร์ หรือว่าศาลชานเซอร์รี่ (Chancery Division) และแต่ละศาลก็มีรูปแบบพิจารณาคำพิพากษาที่แตกต่างกัน จนก่อให้เกิดการแก่งแย่งอำนาจและแข่งขันกันเพื่อให้คู่ความมาฟ้องที่ศาลตนเสมือนกับการแข่งขันทางธุรกิจ และบางครั้งก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดความขัดแย้งกัน จนถึงขนาดมีการออกกฎหมายมาลิดรอนอำนาจของอีกศาลหนึ่ง โดยความขัดแย้งที่สำคัญจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเวลาต่อมา คือความขัดแย้งระหว่างศาลคอมมอนลอว์กับศาลชานเซอร์รี่ สาเหตุเกิดจากการที่ศาลชานเซอร์รี่นำหลักอิคิวิตี้ส์ (Equities) มาใช้ในการตัดสินคดี ซึ่งหลักดังกล่าวไม่มีใช้ในการตัดสินของศาลคอมมอนลอว์จนเกิดความขัดแย้งดังกล่าว ถึงขนาดมีการออก The Statute of Uses มาลิดรอนอำนาจศาลชานเซอร์รี่

จากปัญหาความแตกต่างและความขัดแย้งดังกล่าวข้างต้น จึงเกิดการปฏิรูปวิธีการพิจารณาในศาลคอมมอนลอว์และหลักอิคิวิตี้ส์มาอยู่ในศาลเดียวกัน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติ The Judicial Acts, 1873-1875 ขึ้นเพื่อรวมอำนาจการพิจารณาคดีทั้งตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์และหลักอิคิวิตี้ส์เข้าด้วยกันและให้อยู่ในอำนาจของศาลสูงเพียงศาลเดียว (The Supreme Court of Judicature) โดยแบ่งออกเป็นศาลสูง(High Court of Justice) และศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) โดยศาลสูงเองก็แบ่งย่อยออกเป็น 3 แผนก คือ แผนกควีนส์เบนช์ (Queen's Bench Division) แผนกชานเซอร์รี่ (Chancery Division) และแผนกครอบครัว (Family Division) เพื่อพิจารณาคดีประเภทต่างๆกันไป

ส่วนวิธีพิจารณาคำพิพากษานั้น พระราชบัญญัติ The Judicature Acts เป็นพระราชบัญญัติที่บัญญัติให้มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคำพิพากษาขึ้นเพื่อให้ศาลทุกศาลใน The Supreme Court of Justice ใช้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน โดยบทบัญญัติดังกล่าวได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการ (rule committee) มีอำนาจในการวางหลักในการพิจารณาคำพิพากษา ซึ่งหลักการพิจารณาคำพิพากษานี้ก็นำมาใช้ไม่ได้กับบางเรื่องที่มีการพิจารณาเฉพาะแตกต่างออกไปหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้จะมีการแก้ไขปรับปรุงให้ทันสมัยและรวบรวมไว้เป็นประมวลที่เรียกว่า The Supreme Court of Practice หรือที่รู้จักทั่วไปว่า White Book

ในการดำเนินคดี เมื่อโจทก์ฟ้องคดี ศาลจะมีหมายเรียก (writ of summon) โดยถือว่าเป็นคำสั่งของกษัตริย์มีไปถึงจำเลย ให้จำเลยแสดงความจำนงที่จะต่อสู้ (enter an appearance) ต่อศาลภายใน 8 วัน นับแต่วันที่ได้รับหมาย ในหมายจะระบุแผนกของศาลที่โจทก์ฟ้องและที่หลังหมายจะมีบันทึกคำฟ้องของโจทก์หรือบันทึกคำฟ้องย่อในกรณีที่มีคำฟ้องแยกส่งให้จำเลยต่างหาก ซึ่งหมายดังกล่าวจะต้องส่งให้กับจำเลย โดยหากจำเลยมีโซลิซิเตอร์ก็สามารถส่งให้โซลิซิเตอร์ไม่จำเป็นต้องส่งให้กับจำเลย เพราะโซลิซิเตอร์จะเป็นผู้ทำความจำนงแทนจำเลย แต่หากไม่สามารถส่ง

ให้กับจำเลยหรือโซลิซิเตอร์โดยวิธีธรรมดาได้ โจทก์อาจขออนุญาตศาลเพื่อส่งหมายโดยวิธีอื่นได้ เช่น ส่งทางไปรษณีย์หรือประกาศโฆษณา และหากจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตอำนาจศาล เช่น อยู่ต่างประเทศ โจทก์จะต้องแสดงหลักฐานแสดงภูมิลำเนาหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศ หรือเป็นข้อพิพาทซึ่งเกิดจากทรัพย์สินของจำเลยซึ่งอยู่ต่างประเทศ หรือเป็นความรับผิดชอบซึ่งสภาพทั่วไปสามารถบังคับได้ตามกฎหมายอังกฤษ

เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียก หากจำเลยประสงค์จะต่อสู้คดีโจทก์ จำเลยหรือโซลิซิเตอร์จะต้องทำความจำนองขอต่อสู้คดีเป็นหนังสือต่อเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โจทก์ทราบ หากจำเลยไม่ประสงค์จะต่อสู้คดี โจทก์ต้องขอให้ศาลมีคำพิพากษา โดยถือว่าจำเลยไม่ต่อสู้คดี ภายในเวลาที่กำหนด ส่วนวิธีการขอให้ศาลพิพากษานั้น ศาลจะพิพากษาช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับข้อเรียกร้องของโจทก์ เช่น หากโจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระเงินเป็นจำนวนแน่นอน (liquidate sum of money) ศาลอาจพิพากษาให้ทันที แต่หากโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ (unliquidated damages) ศาลอาจพิพากษาในเรื่องสิทธิของโจทก์ก่อนซึ่งอาจไม่เสียเวลามาก ส่วนการกำหนดค่าเสียหายอาจกระทำในภายหลัง ในคดีที่มีปัญหายุ่งยากโจทก์อาจต้องยื่นคำฟ้อง (a statement of claim) ระบุรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ศาลประกอบการพิพากษา แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะระยะเวลาใดก่อนศาลอ่านคำพิพากษาจำเลยอาจแสดงความจำนองเข้ามาต่อสู้คดีได้ แต่หากจำเลยยื่นความจำนองต่อสู้คดี การดำเนินคดีขั้นต่อมาจะเป็นขั้นยื่นคำคู่ความ (pleading) โดยโจทก์จะต้องยื่นคำฟ้อง ซึ่งคำฟ้องจะต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อและหลักที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา นั้น รวมทั้งคำขอบังคับและลงชื่อทนายความ ทั้งนี้หากไม่มีข้อตกลงอย่างอื่นหรือได้รับอนุญาตจากศาลต้องส่งสำเนาคำฟ้องให้กับจำเลยภายใน 14 วัน นับแต่วันที่จำเลยยื่นความจำนองเข้าสู่คดี ส่วนฝ่ายจำเลยหากประสงค์จะต่อสู้คดีและหากไม่มีข้อตกลงอย่างอื่นหรือได้รับอนุญาตจากศาลก็ต้องส่งคำให้การต่อสู้คดี (defence) ภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำฟ้องคำให้การดังกล่าวจะต้องชัดเจนว่าปฏิเสธ หรือยอมรับข้อหาของโจทก์ทั้งหมดหรือบางส่วนรวมทั้งเหตุแห่งการปฏิเสธ (special plea) จะปฏิเสธลอย (general issue) ไม่ได้ ข้อหาใดที่จำเลยไม่ปฏิเสธถือว่ายอมรับและคำให้การจะต้องลงชื่อโดยโซลิซิเตอร์ โดยเมื่อจำเลยให้การแล้ว สามารถกำหนดประเด็นข้อพิพาทได้ทันที กระบวนพิจารณาขั้นยื่นคำคู่ความ (pleading) เป็นอันสิ้นสุด แต่ก่อนที่กำหนดประเด็นข้อพิพาทได้ โจทก์และจำเลยอาจมีการให้การตอบโต้กันไปมาหลายขั้นตอนจนกระทั่งเหลือข้อเท็จจริงที่ฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้างแล้วอีกฝ่ายไม่ยอมรับอันเป็นประเด็นในคดีที่แท้จริง

เมื่อสามารถกำหนดประเด็นข้อพิพาทได้แล้ว คดีก็จะเข้าสู่ขั้นสืบพยานโดยทนายโจทก์แถลงการณ์เปิดคดี (opening speech) และนำพยานฝ่ายตนเข้าสืบตามข้ออ้างหรือพิสูจน์

โดยอ้างเอกสาร เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จ หากจำเลยประสงค์จะสืบพยาน ทนายจำเลยก็จะแถลงการณ์เปิดคดีและนำพยานฝ่ายตนเข้าสืบจนเสร็จ ทั้งนี้ในการนำพยานเข้าสืบจะมีรูปแบบเช่นเดียวกับการสืบพยานในศาลไทย กล่าวคือเริ่มแรกฝ่ายที่นำพยานเข้าสืบจะซักถาม (examined) แล้วจะให้อีกฝ่ายถามค้าน (cross examined) จากนั้นฝ่ายที่อ้างพยานจะถามตติง (re-examined) ซึ่งเมื่อสืบพยานจำเลยเสร็จ ทนายจำเลยแถลงการณ์สรุปพยานหลักฐานต่อศาล แล้วทนายโจทก์แถลงการณ์ตอบ เป็นอันเสร็จการพิจารณา โดยศาลจะมีคำพิพากษาต่อไป

ระบบการพิจารณาคดีแพ่งในประเทศอังกฤษที่ใช้อยู่ในขณะนั้นเป็นระบบที่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากเกินความจำเป็น และเป็นการยากที่จะคาดหมายได้ว่าการพิจารณาคดีจะใช้ระยะเวลาเพียงใดและจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเท่าไร การพิจารณาคดีเน้นหนักไปทางการต่อสู้คดีระหว่างคู่ความดำเนินไปตามทิศทางที่คู่ความประสงค์มากเกินไป²³ โดยศาลมิได้มีบทบาทในการกำหนดทิศทางของคดีอย่างแท้จริง อีกทั้งคู่ความมักจะไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีและศาลก็มิได้มีการบังคับให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์โดยเคร่งครัด

ดังนั้น Lord Woolf²⁴ จึงได้เสนอให้มีการปรับปรุงระบบการพิจารณาคดีแพ่งโดยใช้มาตรการต่างๆหลายประการ ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะมาตรการที่สำคัญบางประการ คือ

1. Pre Action Protocols

มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติก่อนฟ้องคดีสำหรับคู่กรณีพิพาท ได้แก่ การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับกรณีพิพาทและพยายามยุติข้อพิพาทก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาล หากคู่ความไม่ปฏิบัติตามแนวปฏิบัติดังกล่าว ศาลอาจสั่งให้ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามชดใช้ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นได้ วัตถุประสงค์ของวิธีการนี้คือ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับคดีตั้งแต่แรกทำให้คู่กรณีพิพาททราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของตนและคู่ความอีกฝ่าย และสามารถประเมินสถานการณ์

²³ ธรรมนุญ พิทยาภรณ์, “การปฏิรูประบบงานศาลประสพการณ์ของประเทศไทย,” ในเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การปฏิรูประบบงานศาล (Judicial Reform) จัดโดย สำนักวิชาการศาลยุติธรรม ในวันศุกร์ที่ 26 มกราคม 2544 ณ โรงแรมแชงกรี-ลา กรุงเทพฯ , น. 1 (อัดสำเนา).

²⁴ เป็น Law Lord คนหนึ่งใน House of Lords.

ในทางคดีของตนได้ตั้งแต่แรก ซึ่งจะช่วยให้สามารถตกลงกันได้โดยไม่ต้องไปฟ้องคดีต่อศาล หากตกลงกันไม่ได้ วิธีการดังกล่าวก็จะเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการคดีในชั้นศาลต่อไป²⁵

2. Statements of Truth

ในคำฟ้อง คำให้การ คำบันทึกความพยานที่เป็นลายลักษณ์อักษร และรายงานความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ จะต้องมีการลงนามรับรองว่าข้อเท็จจริงหรือข้อที่กล่าวอ้างในเอกสารเป็นความจริง หากปรากฏว่าข้อความดังกล่าวเป็นเท็จ โดยความจงใจของผู้ที่รับรองจะถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล²⁶

3. Allocation Questionnaire

เมื่อมีการฟ้องคดีจะได้รับแบบสอบถามจากศาล ในแบบสอบถามดังกล่าวกำหนดให้คู่ความให้ข้อมูลเกี่ยวกับคดี เช่น คู่ความประสงค์จะให้ศาลจัดประเภทคดีที่ฟ้องเป็นประเภท Small Claims ,Fast Track หรือ Multi-Track คู่ความประสงค์ที่จะใช้วิธียุติข้อพิพาทโดยวิธีอื่นหรือ Alternative Dispute Resolution (ADR) หรือไม่ ระยะเวลาที่จะใช้ในการสืบพยานเป็นเท่าไร พยานหลักฐานที่จะนำสืบมีมากน้อยเพียงใด คู่ความปฏิบัติตาม pre-action protocols หรือไม่ หรือคู่ความประสงค์ที่จะใช้วิธี summary judgment หรือไม่ ประมาณการค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการดำเนินคดีเป็นจำนวนเท่าไร เป็นต้น ศาลจะพิจารณาข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามดังกล่าวเพื่อกำหนดประเภทของคดีและกำหนดแนวทางในการดำเนินคดีต่อไป²⁷

4. Summary Judgment

ในกรณีที่โจทก์หรือจำเลยเห็นว่าคำฟ้องหรือคำให้การของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะต้องมีการสืบพยาน โจทก์หรือจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้ต้นชนะคดี โดยไม่ต้องมีการสืบพยานตามกระบวนการปกติ แต่ฝ่ายที่ร้องขอให้ใช้วิธีการดังกล่าวจะต้องแสดงให้ศาลเห็นว่า คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีโอกาสที่จะชนะคดีและไม่มีเหตุอันควรที่จะต้องมีการสืบพยาน²⁸

5. Allocation to Track

มาตรการนี้เป็นมาตรการที่สำคัญประการหนึ่งในการปฏิรูประบบการพิจารณาคดีแพ่ง วัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ การแก้ไขปัญหาการพิจารณาคดีที่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากเกินไป

²⁵ ธรรมนูญ พิทยาภรณ์,เพ็งอ้อาง เชียงธรรมที่ 23, น. 2.

²⁶ เพ็งอ้อาง.

²⁷ เพ็งอ้อาง, น. 3.

²⁸ เพ็งอ้อาง.

จนกระทั่งค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูงกว่าทุนทรัพย์ที่ฟ้องร้อง ปัญหาการใช้เวลานานเกินไปในการพิจารณา และปัญหาที่ไม่อาจคาดหมายได้ว่าการพิจารณาจะใช้เวลานานเพียงไร

คดีที่มีการฟ้องร้องจะถูกแบ่งประเภทและเข้าสู่ช่องทางการบริหารจัดการคดีที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปการแบ่งประเภทคดีจะพิจารณาจากทุนทรัพย์ของคดี ซึ่งในประเทศอังกฤษได้แบ่งประเภทของคดีไว้ 3 ช่องทาง คือ

ช่องทางแรก ช่องทางสำหรับคดีทุนทรัพย์เล็กน้อย (The Small Claim Track) หมายถึง ช่องทางสำหรับคดีดังต่อไปนี้

(1) คดีที่เรียกร้องค่าเสียหายส่วนบุคคล

(ก) ค่าขอบังคับรวมแล้วไม่เกิน 5,000 ปอนด์ (ประมาณ 5,800 EURO) และ

(ข) ค่าเสียหายแต่ละรายการไม่เกิน 1,000 ปอนด์ (ประมาณ 1,200 EURO)

(2) คดีที่ผู้เช่าที่พักอาศัยฟ้องร้องผู้ให้เช่าให้ทำการซ่อมแซมหรือดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เช่า โดยมูลค่าการซ่อมแซมหรือการดำเนินการอื่นใดไม่เกิน 1,000 ปอนด์ และค่าเสียหายอื่นที่เรียกร้องไม่เกิน 1,000 ปอนด์

ซึ่งจะใช้วิธีพิจารณาคดีไม่มีข้อยุ่งยากและมีการจำกัดค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการดำเนินคดี คู่ความจะต้องสืบพยานให้เสร็จภายใน 1 วัน

ช่องทางที่สอง คือ ช่องทางคดีรวดเร็ว (The Fast Track) หมายถึง ช่องทางสำหรับคดีที่ไม่อยู่ในความหมายของ The Small Claim Track ซึ่งมีค่าขอบังคับทุนทรัพย์เกิน 5,000 ปอนด์ แต่ไม่เกิน 15,000 ปอนด์ (ประมาณ 17,200 EURO) และศาลจะถือว่าเป็นคดีที่อยู่ใน The Fast Track ต่อเมื่อการพิจารณาคดีมีแนวโน้มว่าจะใช้เวลาไม่เกิน 1 วัน และพยานผู้เชี่ยวชาญที่จะนำมาสืบไม่เกิน 1 คน ในแต่ละสาขาสำหรับคู่ความแต่ละฝ่าย และมีพยานผู้เชี่ยวชาญไม่เกิน 2 สาขา

ช่องทางสุดท้าย คือช่องทางสำหรับคดียุ่งยาก (The Multi-Track) หมายถึงช่องทางสำหรับคดีที่ไม่อยู่ในข่ายของ The Small Claims Track และ The Fast Track ซึ่งมีค่าขอบังคับทุนทรัพย์เกิน 15,000 ปอนด์หรือคดีมีข้อยุ่งยาก ศาลจะพิจารณากำหนดแนวทางในการพิจารณาคดีประเภทนี้แตกต่างกันออกไปในแต่ละคดีตามความเหมาะสม โดยมีหลักการที่ต้องกำหนดวันที่สืบพยานและระยะเวลาในการสืบพยานให้แน่ชัด และระยะเวลาในการสืบพยานต้องไม่เกิน 1 สัปดาห์²⁹

²⁹ เฟิงอ๋าง, น. 3-4.

ช่องทางสำหรับคดีนั้น ศาลจะต้องคำนึงถึงจำนวนทุนทรัพย์ สาระของคำขอบังคับความเป็นไปได้ของความซับซ้อนของข้อเท็จจริงกฎหมายและพยานหลักฐานจำนวนคู่ความจำนวนทุนทรัพย์ของฟ้องแย้งหรือคำขอบังคับเพิ่มเติมและความซับซ้อนของประเด็นที่เกี่ยวข้องจำนวนของพยานบุคคลที่จำเป็น การเรียกร้องให้บังคับบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่ความในคดีให้ความคิดเห็นและสภาวะแวดล้อมของคู่ความ³⁰

ภายหลังจากช่องทางของแต่ละคดีแล้วศาลจะนัดให้คู่ความมาพร้อมกัน เพื่อวางแผนทางการดำเนินคดีรวมทั้งการกำหนดเวลาสำหรับขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินคดีจนจบการพิจารณา ซึ่งระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับขั้นตอนต่างๆ นั้นยากที่คู่ความจะขอให้เปลี่ยนแปลงได้ เพราะจะทำให้กระทบกระเทือนต่อการดำเนินคดี รวมทั้งคดีอื่นๆ ด้วย³¹

สรุปมาตรการต่างๆ หลายประการดังกล่าวได้นำไปสู่การปฏิรูปการดำเนินคดีแพ่ง ซึ่งในเวลาต่อมา ได้มีการปรับปรุงวิธีพิจารณาคความแพ่งและแนวทางปฏิบัติ ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2542 โดยกำหนดให้ศาลมีบทบาทในการบริหารคดีในเชิงรุก เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรม การบริหารคดีในเชิงรุก นอกจากกำหนดการแสดงบทบาทในการวางแผนงานและการกำกับดูแลคดีให้เป็นไปตามแผนแล้วยังหมายความถึงบทบาทของผู้พิพากษาในการดำเนินการต่างๆ ดังนี้

- (1) การสนับสนุนให้คู่ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการดำเนินคดี
- (2) การกำหนดประเด็นแห่งคดีตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นของคดี
- (3) กำหนดประเด็นที่จำเป็นต้องมีการสอบสวนหาความจริงและสืบพยานและจำหน่ายประเด็นอื่นที่ไม่สมควรออกไป
- (4) กำหนดประเด็นที่จะต้องได้รับการพิสูจน์
- (5) ส่งเสริมให้คู่ความใช้กระบวนการประนอมข้อพิพาทต่างๆ หากศาลเห็นว่าเป็นวิธีที่เหมาะสมและส่งเสริมการใช้กระบวนการนั้น
- (6) ช่วยเหลือคู่ความในการตกลงกันในทั้งหมดหรือบางส่วนของคดี
- (7) กำหนดตารางเวลาหรือควบคุมความคืบหน้าในการดำเนินคดี

³⁰Civil Procedure Rules: Practice Direction, rule 26.8.

³¹มนตรี ศิลปมหาบัณฑิต, “การบริหารงานคดี (Case Management)”, บทบัญญัติ, เล่ม 57 ตอน 4, น.100 (ธันวาคม 2544).

(8) พิจารณาว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ เป็นการเฉพาะมีความเหมาะสมในด้านค่าใช้จ่ายหรือไม่

(9) ดำเนินคดีในประเด็นต่างๆ ที่คู่ความเสนอไปในเวลาเดียวกัน

(10) ดำเนินคดีโดยไม่จำเป็นต้องให้คู่ความมาศาล

(11) ใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยในการพิจารณา

(12) กำหนดแนวทางต่างๆ เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจว่าคดีจะดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ³²

2.1.1 กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด (summary judgment)

สำหรับกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด (summary judgment) ตามระบบวิธีพิจารณาความของประเทศอังกฤษนั้นเป็นวิธีพิจารณาความพิเศษซึ่งไม่จำเป็นต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาความไปตามขั้นตอนปกติดังกล่าวข้างต้นที่มีความซับซ้อนยุ่งยาก ทั้งนี้คดีที่พิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด นั้นเป็นคดีที่โจทก์มั่นใจว่าจำเลยไม่มีข้อต่อสู้ที่แท้จริง (no genuine issue) แต่เป็นการต่อสู้เพื่อประวิงคดี วิธีพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัดนี้สามารถใช้ได้กับคดีทุกประเภท ยกเว้น คดีหมิ่นประมาท ล่อลวง ความรับผิดชอบเสรีภาพ ฟ้องเท็จ และผิดสัญญา

วิธีพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัดนั้น โจทก์จะต้องส่งคำฟ้องให้จำเลยโดยวิธีบันทึกในด้านหลังของหมาย (summon) หรืออาจแยกส่งเป็นอีกฉบับหนึ่งและเมื่อจำเลยประสงค์จะต่อสู้คดี โจทก์ต้องขอหมายโดยมีเอกสารภายใต้คำสาบาน ระบุว่าโจทก์เชื่อว่าจำเลยไม่มีข้อต่อสู้คดีที่แท้จริงและขอให้ศาลพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จไป ซึ่งจำเลยเองจะต้องแสดงให้ศาลเห็นเป็นที่พอใจโดยเอกสารภายใต้คำสาบานเช่นเดียวกันว่าจำเลยมีข้อต่อสู้ข้อกล่าวหาของโจทก์ได้ แต่หากไม่มีข้อต่อสู้ข้อกล่าวอ้างของโจทก์ต้องยอมให้ศาลพิพากษาคดีไปตามคำขอของโจทก์

2.1.2 หลักการยื่นคำขอและการพิสูจน์หักล้าง

ในการยื่นคำขอ โจทก์จะต้องแสดงให้ปรากฏพยานหลักฐานต่อศาลโดยเอกสารภายใต้คำสาบานว่าจำเลยไม่มีข้อต่อสู้ในคดีของตน ส่วนฝ่ายจำเลยจะต้องพิสูจน์หักล้างข้ออ้างของฝ่ายโจทก์ โดยเอกสารภายใต้คำสาบานเช่นเดียวกับโจทก์ว่าข้อต่อสู้ของตนเป็นประเด็นในคดี

³²Civil Procedure Rules: Practice Direction, rule 1.4.

(There is a tribal issue in the case) หรือมีเหตุผลสำคัญประการอื่นที่จำต้องดำเนินกระบวนการพิจารณา (There ought for some other reason to be trial)³³

หลักการพิจารณาคำขอ

การพิจารณาคำขอ แบ่งออกเป็นประเภทตามชั้นศาล คือศาลสูง (High Court) และศาลท้องถิ่น (County Court)

หลักการพิจารณาในศาลสูง (High Court)³⁴

2.1.2.1 การยื่นคำขอ

โจทก์สามารถยื่นคำขอได้ภายหลังจากที่ได้ส่งสำเนาคำฟ้องให้จำเลยและฝ่ายจำเลยยื่นคำคู่ความจำนองต่อผู้คดีแล้ว ทั้งนี้หากจำเลยไม่ยื่นความจำนองต่อผู้คดีแล้ว ถือว่าจำเลยขาดนัด ซึ่งโจทก์ต้องมีคำขอให้ตนชนะคดี (apply for judgment in default)

ในการยื่นคำขอดังกล่าว โจทก์จะต้องยื่นเอกสารภายใต้คำสาบานต่อศาล ซึ่งเอกสารดังกล่าวจะต้องแสดงข้อเท็จจริงว่าโจทก์มีความมั่นใจว่าจำเลยไม่มีข้อต่อสู้ใดๆของโจทก์ได้ พร้อมทั้งเหตุผลหรือรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาของความเชื่อดังกล่าว โดยข้อความในทำนองดังกล่าวจะต้องระบุในคำขอ เช่น “ข้าพเจ้าเชื่อว่าไม่มีข้อเท็จจริงที่จะต่อสู้คดีได้” (I believe that there is no defence to the claim) ตามปกติข้อเท็จจริงที่โจทก์อ้างดังกล่าวจะปรากฏในคำฟ้องของโจทก์แล้ว ทั้งนี้หากคำขอไม่ระบุตามที่กล่าวข้างต้นจะถือว่าเป็นคำขอที่บกพร่องไม่สมบูรณ์ และหากไม่มีการแก้ไขคำขอดังกล่าวในเวลาต่อมาแล้ว ศาลจะยกคำขอดังกล่าว

2.1.2.2 การส่งหมายและสำเนาคำขอให้จำเลย

โจทก์จะต้องนำส่งหมาย (summon) และสำเนาคำขอให้ฝ่ายจำเลยก่อนวันนัดไต่สวน (hearing) ไม่น้อยกว่า 10 วัน โดยวันนัดไต่สวนดังกล่าว ตามปกติศาลจะกำหนดเมื่อล่วงพ้น 1 เดือนไปแล้ว

2.1.2.3 การพิสูจน์หักล้าง

ฝ่ายจำเลยหากจะหักล้างข้ออ้างของโจทก์จะต้องจัดทำเอกสารภายใต้คำสาบานตอบโต้ และจัดส่งให้โจทก์ก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่า 3 วัน โดยเอกสารดังกล่าวจะต้องกล่าวถึงคดีและเอกสารภายใต้คำสาบานของโจทก์ และเหตุผลและรายละเอียดที่ชัดเจนว่าเหตุใดข้อต่อสู้ของตนจึงน่ารับฟังและเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาในคดีเพื่อหักล้างข้ออ้างของโจทก์ แต่อย่างไรก็

³³Jonathan Clore, *Civil Litigation*, Guildhall-Cavendish Legal Practice Course Companion Series, 1996, p. 197.

³⁴ปรากฏตาม Order 14 ของ The Rule of the Supreme Court.

ตาม โจทก์สามารถทำเอกสารภายใต้คำสาบานตอบโต้ข้ออ้างของจำเลยตามเอกสารดังกล่าวได้อีกครั้ง โดยจัดส่งให้จำเลยเช่นกัน ทั้งนี้ในการส่งเอกสารภายใต้คำสาบานดังกล่าว หากมีการส่งล่าช้าแล้ว ศาลจะเลื่อนการไต่สวน แต่ฝ่ายที่ส่งล่าช้าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายแก่อีกฝ่าย

2.1.2.4 การพิจารณาคำขอ

ในวันพิจารณาคำขอหากจำเลยไม่ไปศาล (fail to attend) ศาลก็จะมีคำสั่งตามที่เห็นสมควร เว้นแต่จำเลยจะแสดงให้เห็นว่าเพื่อความยุติธรรมต่อฝ่ายจำเลยหรือเหตุสมควรประการอื่นที่จำเลยไม่อาจไปศาลได้ แต่หากคู่ความไปศาล โจทก์ต้องแสดงพยานหลักฐานสนับสนุนคำขอของตน ส่วนจำเลยต้องแสดงพยานหลักฐานหักล้างเพื่อแสดงให้เห็นว่าคดีสมควรที่ต้องเข้าสู่การสืบพยาน

2.1.2.5 คำสั่งศาล

เมื่อศาลไต่สวนแล้วอาจมีคำสั่งดังนี้ มีคำพิพากษาตามคำขอของโจทก์ (judgment for the plaintiff) ในกรณีที่โจทก์สามารถแสดงให้เห็นได้ว่าจำเลยไม่อาจต่อสู้คดีโจทก์ได้ และถ้าจำเลยไม่อาจพิสูจน์หักล้างให้ศาลเห็นว่าคดีมีประเด็นในคดีหรือมีเหตุสมควรประการอื่นที่คดีต้องเข้าสู่การพิจารณาแล้ว ศาลก็จะมีคำพิพากษาตามคำขอของโจทก์

หรือมีคำพิพากษาภายใต้เงื่อนไขของการระงับผลบังคับของคำพิพากษาไว้ชั่วคราว (stay of execution) ในบางกรณีที่จำเลยฟ้องแย้ง (counterclaim) เข้ามาในคดีและฟ้องแย้งดังกล่าวเป็นฟ้องเกี่ยวข้องกับฟ้องโจทก์ (connected counterclaim) หรือเป็นฟ้องแย้งที่ขอหักกลบลบหนี้ (set-off) กับฟ้องโจทก์ โดยถ้าหากศาลมีคำพิพากษาตามฟ้องแย้งแล้วอาจทำให้โจทก์มีหนี้ที่ต้องชำระแก่จำเลย ซึ่งส่งผลให้จำเลยอาจขอลดยอดหนี้หรือหักกลบลบหนี้กับโจทก์ได้ และถ้าศาลพิจารณาถึงความเกี่ยวพันของทั้งสองคดี ระยะเวลาในการพิจารณาฟ้องแย้งและความรับผิดชอบของโจทก์ในคดีฟ้องแย้งแล้ว ศาลอาจมีคำพิพากษาตามคำขอของโจทก์ แต่ให้ระงับ (stay) ผลคำพิพากษาไว้ชั่วคราวเพื่อฟังผลคำพิพากษาของคดีฟ้องแย้งก่อนก็ได้

หรือมีคำสั่งให้คดีเข้าสู่การสืบพยานแต่อยู่ในเงื่อนไขบางประการ (conditional leave to defend) เป็นกรณีที่ศาลสงสัยในความสุจริต (bona fides) ของจำเลย เช่นว่า ข้อต่อสู้ของจำเลยไม่ชัดเจน (shadowy) หรือเป็นข้อต่อสู้ประเด็นเล็กน้อยๆ ไม่เป็นสาระสำคัญหรือเป็นข้อต่อสู้ที่ไม่มีเนื้อหาสาระเพียงพอ ศาลอาจมีคำสั่งให้คดีเข้าสู่การสืบพยานต่อไป แต่จำเลยต้องวางเงินหรือให้หลักประกันต่อศาลตามที่กำหนด หากจำเลยไม่ปฏิบัติตาม ย่อมทำให้โจทก์ได้รับผลคำพิพากษาเต็มจำนวนตามฟ้อง

หรือมีคำสั่งให้คดีเข้าสู่การสืบพยานโดยไม่มีเงื่อนไข (unconditional leave to defend) หากจำเลยสามารถแสดงให้เห็นได้ว่าคดีมีประเด็นที่ต้องเข้าสู่การสืบพยาน ไม่ว่าจะ

มาจากข้อต่อสู้ที่ดี (a good defense) หรือคดีมีประเด็นข้อกฎหมายยุ่งยาก (a difficult point of law) หรือคดีมีประเด็นพิพาททางข้อเท็จจริงที่แท้จริง (a real dispute on the fact) โดยการพิจารณาของศาลจะพิจารณาด้วยการเจาะเบื้องหลังเอกสารภายใต้การสาบานของโจทก์และจำเลย และซึ่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของแต่ละฝ่าย ทั้งนี้ นอกจากจำเลยจะให้การต่อสู้คดีโจทก์ได้แล้ว จำเลยยังอาจฟ้องแย้งเพื่อขอหักกลบลบหนี้ (counterclaim amounting to set off) กับโจทก์ได้ โดยเฉพาะคดีที่ต่างฝ่ายมีหนี้ต่อกัน หนี้ซื้อขายสินค้า หรือหนี้ตามสัญญาเช่า เว้นแต่คดีตัวเงินที่ปกติไม่อาจฟ้องแย้งได้ตามกฎแห่งเช็ค (the cheque rule) อย่างไรก็ตาม มีบางกรณี que แม้จำเลยไม่สามารถแสดงให้ศาลเห็นว่าคดีสมควรที่ต้องเข้าสู่การสืบพยานก็ตาม แต่หากมีพฤติการณ์พิเศษ เช่น จำเลยไม่อาจนำพยานสำคัญที่รู้เห็นข้อเท็จจริงในคดีมาสนับสนุนข้อต่อสู้ของตนได้ด้วยเหตุจำเป็น หรือกรณีพิพาทหลักฐานตกอยู่ในเงื้อมมือโจทก์ฝ่ายเดียวและเป็นการไม่เป็นธรรมที่ศาลจะมีคำพิพากษา โดยจำเลยไม่มีโอกาสค้นหาข้อเท็จจริงก่อนสืบพยาน (discovery) เป็นต้น

หรือมีคำสั่งยกคำขอของโจทก์ (dismissal) หากปรากฏว่าคำขอของโจทก์รับฟังไม่ได้ หรือจำเลยมีข้อต่อสู้คดีหรือคดีมีประเด็นที่ต้องเข้าสู่การสืบพยานแล้ว ศาลจะมีคำสั่งยกคำขอของโจทก์

2.1.2.6 หลักการอุทธรณ์

คู่ความสามารถอุทธรณ์คำสั่งของศาลได้โดยอุทธรณ์ภายใน 5 วัน นับจากวันที่ศาลมีคำสั่ง และต้องส่งสำเนาอุทธรณ์ให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก่อนวันนัดไต่สวนอย่างน้อย 2 วัน ตามที่กำหนดไว้ใน Order 14 ของ The rule of the Supreme Court

หลักการพิจารณาในศาลท้องถิ่น (County Court)³⁵

โดยหลักแล้ว การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลท้องถิ่น (County Court) จะมีขั้นตอนและวิธีการเช่นเดียวกับศาลสูง (High Court) แต่มีวิธีพิจารณาบางขั้นตอนเท่านั้นที่แตกต่างกัน เช่น เวลาการยื่นคำขอที่ต้องยื่นหลังจากที่มีการให้การต่อสู้คดีแล้ว หรือในเรื่องรูปแบบคำขอที่ต้องทำในรูป notice of application หรือเงื่อนไขในการอุทธรณ์คำสั่ง เป็นต้น

³⁵ เป็นไปตาม Order 9 rule 14 ของ The County Court Rule.

2.2 ประวัติความเป็นมาและการปฏิรูประบบงานศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา³⁶

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ประกอบไปด้วยหลายมลรัฐ และกฎหมายของแต่ละมลรัฐก็แตกต่างกันออกไป ดังนั้นเพื่อสร้างความเป็นระบบระเบียบในกฎหมายให้สอดคล้องกันไปไปในแนวทางเดียวกันจึงจำเป็นต้องมีการสร้างกฎหมายแม่บทขึ้นมา ซึ่งในส่วนของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ตอนแรกเริ่มมลรัฐต่างๆ ก็พยายามปรับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามแบบอย่างของประเทศอังกฤษซึ่งประกอบไปด้วยระเบียบศาล คำพิพากษาศาล ประเพณี และกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่เนื่องจากหลักเกณฑ์ทางวิธีพิจารณาความแพ่งปราศจากความยืดหยุ่นและเต็มไปด้วยแบบแผนวิธี จนเป็นเหตุให้มีการปฏิรูปกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเสียใหม่ โดยในตอนแรกจะตราเป็นกฎหมายจากฝ่ายนิติบัญญัติ แต่กฎหมายดังกล่าวขาดความยืดหยุ่น จึงเกิดแรงกดดันที่จะคืนอำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความแพ่งแก่ศาลในเวลาต่อมา ในปี ค.ศ. 1938 ศาลสูงสหรัฐได้ประกาศกำหนดให้ใช้หลักวิธีพิจารณาความแพ่งสำหรับศาลสหรัฐที่ร่างโดยคณะกรรมการแนะนำ (advisory committee) ที่มีผู้พิพากษาและทนายความซึ่งหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความแพ่งดังกล่าวได้ถูกแก้ไขปรับปรุงมาตลอดเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จนมาถึงสมัยปัจจุบัน ที่มี Federal Rule of Civil Procedure ซึ่งเป็นกฎหมายหลักหรือแม่บทที่ให้มลรัฐต่างๆ บัญญัติกฎหมายภายในของตนให้สอดคล้องกับบทบัญญัติดังกล่าว

Federal Rule of Civil Procedure ได้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความแพ่งไว้ตั้งแต่การเริ่มฟ้องคดี ซึ่งอาจเป็นการฟ้องคดีบุคคลสิทธิ (action in personam) เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเป็นตัวเงิน โดยให้ศาลชี้ขาดสิทธิของคู่ความในข้อพิพาทและกำหนดความรับผิดชอบหรือฟ้องคดีที่เรียกว่า action in rem ซึ่งเป็นคดีที่โจทก์ฟ้องให้ศาลชี้ขาดสิทธิต่างๆ เหนือสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ หรือเป็นการฟ้องคดี quasi in rem อันเป็นการฟ้องคดีเพื่อบังคับหนี้บุคคลสิทธิจากทรัพย์สินของจำเลยที่อยู่ในเขตอำนาจศาล แต่ตัวจำเลยไม่อยู่ในเขตอำนาจศาล โดยโจทก์จะฟ้องคดีเหนือหนี้บุคคลธรรมดาและขอให้ศาลยึดทรัพย์สินนั้น นอกจากนี้ อาจมีการฟ้องคดีแบบการฟ้องให้พิพากษาความมีอยู่แห่งสิทธิหรือตีความขอบเขตของสิทธิ (a complaint for declaratory judgment)

³⁶โปรดดูรายละเอียดใน ดวงจิตต์ กำประเสริฐ, กฎหมายแองโกลอเมริกันเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชาชน จำกัด, 2528), น. 53-75.

การฟ้องคดีจะเริ่มด้วยการที่โจทก์ยื่นคำฟ้อง ซึ่งคำฟ้อง (complaint) จะต้องบรรยายสภาพของข้อเรียกร้องของโจทก์และคำขอเยียวยาที่โจทก์ประสงค์ นอกจากนี้ โจทก์อาจขอให้ศาลใช้วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษามาในคำฟ้องได้ เพื่อขอให้ยึดทรัพย์ของจำเลยไว้ก่อน หรือห้ามจำเลยกระทำการบางอย่างที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ และเมื่อศาลรับฟ้องแล้วจะมีหมาย (summon) ไปยังจำเลยว่าจำเลยถูกฟ้องและให้จำเลยทำให้การแก้ฟ้องโจทก์ โดยการส่งหมายดังกล่าวจะต้องได้มาตรฐานตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือจะต้องส่งด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้จำเลยทราบว่าได้ถูกฟ้อง ซึ่งปกติจะส่งหมายให้จำเลยหรือฝากไว้กับบุคคลที่อาศัยอยู่กับจำเลย หรือทำงานในสถานประกอบการอาชีพเดียวกันกับจำเลย นอกจากนี้ในกรณีพิเศษยังอาจส่งทางไปรษณีย์หรือประกาศหนังสือพิมพ์ได้ เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกแล้วจะต้องยื่นคำให้การแก้ข้อกล่าวหาตามฟ้องโจทก์ภายในเวลาที่ศาลกำหนด คำให้การอาจปฏิเสธข้อกล่าวหาของโจทก์ทั้งหมดหรือบางส่วน หรืออาจยกข้อเท็จจริงเพิ่มเติมอันเป็นข้อต่อสู้ ทั้งนี้หากจำเลยไม่ยื่นภายในกำหนด จะถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ และศาลจะชี้ขาดตัดสินให้โจทก์ชนะคดีในฐานที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ แต่หากจำเลยยื่นคำให้การภายในกำหนด โจทก์สามารถยื่นคำแก้ให้การได้ ทั้งคำฟ้อง คำให้การ และคำแก้คำให้การ จะเรียกรวมกันว่า pleading ซึ่งเทียบได้กับคำคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย

ก่อนจะเข้าสู่การสืบพยาน ศาลอาจเรียกคู่ความให้มาประชุม (pre-trial conference) เพื่อทำการไต่สวนและตั้งประเด็นข้อพิพาท โดยจะดูว่าคู่ความสามารถรับประเด็นใดได้บ้าง เพื่อหลีกเลี่ยงการพิสูจน์ในประเด็นที่ไม่จำเป็น อันจะทำให้การพิจารณาล้นลงอันเนื่องมาจากเหลือประเด็นบางข้อเท่านั้น และหากคู่ความสามารถรับหรือตกลงกันได้ก็ส่งผลให้คดีจบได้โดยไม่ต้องมีการสืบพยาน

การสืบพยานในคดีแพ่งเนื่องจากโดยหลักจะใช้ระบบลูกขุน (jury) ดังนั้นเมื่อเริ่มคดีศาลจะอนุญาตให้คู่ความหรือทนายความตรวจสอบคณะลูกขุนหรือศาลตรวจสอบเอง เมื่อตรวจสอบแล้วไม่มีการคัดค้านก็จะเข้าสู่การพิจารณา โดยคู่ความทั้งสองฝ่ายแถลงเปิดคดีเพื่ออธิบายคดีฝ่ายของตนให้ลูกขุนทราบและเข้าใจพยานหลักฐานดีขึ้น จากนั้นฝ่ายโจทก์นำพยานเข้าสืบเพื่อสนับสนุนคำฟ้องของตน ด้วยการซักถาม (direct examination) พยาน โดยอาจซักถามเพียงวาจา หรือมีพยานเอกสารสนับสนุนก็ได้ เมื่อโจทก์ซักถามเสร็จก็ให้จำเลยซักค้าน (cross examination) เพื่อให้ปรากฏข้อเท็จจริงบางส่วน หรือที่ยังไม่เคยปรากฏให้ชัดเจนหรือปรากฏขึ้น และเพื่อให้เห็นความขัดแย้งหรือไม่น่าเชื่อถือของพยานโจทก์ดังกล่าว หลังจากนั้นโจทก์และจำเลยอาจมีสิทธิถามตึงและถามค้านอีกครั้งได้ ทั้งนี้ศาลอาจถามพยานได้แม้โดยหลักจะเป็นหน้าที่ของ

ทนายความก็ตาม ซึ่งในระหว่างที่โจทก์เสนอพยานหลักฐานในประเด็นที่ตนมีภาระการพิสูจน์ (burden of proof) จำเลยอาจทดสอบได้โดยการยื่นคำร้องขอให้ศาลยกฟ้องเสียหรือขอให้ฝ่ายจำเลยชนะคดี ซึ่งประเด็นจึงมีอยู่ว่าพยานหลักฐานของโจทก์เท่าที่ปรากฏอยู่ในขณะดังกล่าวเพียงพอที่ลูกขุนตัดสินให้โจทก์ชนะคดีหรือไม่ โดยคำร้องดังกล่าวหากเป็นข้อกฎหมายศาลจะเป็นผู้วินิจฉัย ซึ่งหากศาลเห็นด้วยกับคำร้องยอมทำให้คดีสิ้นสุดลงอันเป็นการชี้ขาดประเด็นคดี ถ้าหากศาลไม่เห็นด้วยจะมีคำสั่งยกคำร้องและจำเลยมีหน้าที่ดำเนินคดีต่อไป ด้วยการนำพยานหลักฐานมาสืบเช่นเดียวกับฝ่ายโจทก์ โดยจำเลยเป็นฝ่ายซักถามก่อน จากนั้นให้โจทก์ซักค้าน และเมื่อจำเลยนำพยานมาสืบจนเสร็จ โจทก์อาจนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างพยานจำเลยได้ ท้ายสุดจะเป็นการปิดคดีของคุณค่า และทั้งนี้คุณค่างานก็อาจยื่นคำร้องขอให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีได้ด้วยเหตุผลว่าตามพยานหลักฐานที่ปรากฏอยู่ลูกขุนจะตัดสินให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดี (directed verdict) และเมื่อเสร็จการพิจารณาจะเข้าสู่ขบวนการตัดสินของคณะลูกขุนจนมีคำชี้ขาดตัดสิน (verdict) โดยศาลจะเป็นผู้กำหนดข้อกฎหมายให้ลูกขุนวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริง แต่สำหรับคดีที่ไม่ต้องมีลูกขุนก็ไม่จำเป็นต้องมีคำเสนอแนะข้อกฎหมาย และศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายกับเป็นผู้เขียนความเห็นของคำพิพากษาด้วย

ต่อมาในช่วงปี ค.ศ.1960-1980 ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาประสบปัญหาในการพิจารณาคดี กล่าวคือการพิจารณาคดีต่างๆ ใช้ระยะเวลาที่ยาวนานและอีกทั้งเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีที่ค่อนข้างสูง ซึ่งสภาพการณ์ในขณะนั้นคล้ายกับประเทศไทยมาก คือ ทนายความจะเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการกำหนดวันนัดพิจารณาคดีของศาล และระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณาคดีค่อนข้างจะยาวนาน ต่อมาเกิดแนวคิดที่ผู้พิพากษาคควรมีบทบาทมากขึ้นในการควบคุมการกำหนดวันนัดพิจารณาและกำหนดระยะเวลาในการพิจารณา โดยไม่ปล่อยให้ทนายความมีบทบาทเช่นดังเดิม จึงมีการใช้วิธีการบริหารจัดการคดีรูปแบบใหม่ (Case Management) โดยมีแนวความคิดที่ศาลมีหน้าที่คุ้มครองประโยชน์ของประชาชน โดยต้องมีบทบาทในเชิงรุกในการพิจารณาคดี เพื่อให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว นับตั้งแต่เริ่มฟ้องคดีจนมีคำพิพากษา ศาลจะต้องเข้ามามีบทบาทในเชิงรุกในการพิจารณาคดี โดยจะต้องมีการวางแผนตั้งแต่เริ่มคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลสหพันธรัฐ (Federal Court) ได้ตระหนักถึงปัญหาการดำเนินคดีแพ่งในศาลที่มักจะใช้เวลาอันยาวนานและเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก จึงได้มีการออกรัฐบัญญัติที่เรียกว่า "The Civil Justice Reform Act of 1990" ซึ่งมีเนื้อหาสาระในการกำหนดให้ศาลสหพันธรัฐต่างๆ ดำเนินการริเริ่มการปฏิรูปการดำเนินคดีแพ่งในศาลด้วยการศึกษาจากปัญหาในศาลนั่นเอง โดยความช่วยเหลือของคณะที่ปรึกษา (advisory group) เพื่อกำหนดแผนงานในการบริหารคดีแพ่งในการลดระยะเวลา

และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี³⁷ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีเป้าหมายหลักในการดำเนินคดีแพ่งนั้น มีความเป็นธรรม รวดเร็ว และด้วยค่าใช้จ่ายที่ไม่แพง (just speedy and inexpensive) โดยกฎหมายได้กำหนดหลักการไว้ 6 หลักการ อันได้แก่³⁸

- (1) การบริหารคดีมีความแตกต่างกันสำหรับคดีแต่ละประเภท
- (2) การเข้าบริหารงานคดีตั้งแต่เริ่มต้นของการดำเนินคดี
- (3) การกำกับดูแลและควบคุมคดีที่มีความซับซ้อน
- (4) การสนับสนุนการค้นหาคำความจริง ด้วยค่าใช้จ่ายที่ประหยัด ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยความสมัครใจ และวิธีการค้นหาคำความจริงร่วมกัน
- (5) ความพยายามที่จะแก้ไขข้อขัดแย้ง ในการค้นหาคำความจริงอย่างสุจริตก่อนการยื่นคำร้องต่างๆในคดี

(6) การส่งเสริมการใช้วิธีการประนีประนอมข้อพิพาทที่เหมาะสม³⁹

แนวทางปฏิบัติสำหรับการบริหารงานคดีของศาลสหพันธรัฐนั้น ศาลจะถือหลักจากกฎข้อที่ 16 ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (Text of Rule 16 of the Federal Rule of Civil Procedure)

สาระสำคัญของกฎสหพันธรัฐ ข้อ 16⁴⁰

โดยพื้นฐานแล้วกฎข้อ 16 จะกำหนดถึง “การออกคำสั่งกำหนดเวลา” (scheduling order) ในการทำกิจกรรมต่างๆ ก่อนการพิจารณาคดี เริ่มตั้งแต่การประชุมเพื่อกำหนดเวลาและการดำเนินการต่างๆ ในขั้นตอนของการประชุมก่อนพิจารณาระหว่างทนายความทั้งสองฝ่ายและผู้พิพากษา กระบวนพิจารณาบางอย่างมีลักษณะบังคับ เช่น การออกคำสั่งกำหนดเวลาในเบื้องต้น เป็นต้น แต่บางอย่างก็เป็นดุลพินิจของศาล เช่น การประชุมก่อนพิจารณาในขั้นตอนสุดท้าย เป็นต้น

³⁷Kalalik S.Jame & Others,Just,Speedy and Inexpensive an Evaluation of Judicial Case Management under The Civil Justice Reform Act, Alabama Law Review Fall, 1997 p. 2.

³⁸มนตรี ศิลปมหาบัณฑิต,อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 31, น. 97.

³⁹Kalalik S.Jame & Others, *supra note 37*, p.3.

⁴⁰เจมส์ จี แอปเปิ้ล,“การบริหารงานคดีในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา,” บทบัญญัติ เล่ม 56, ตอน 2, น. 188-191 (มิถุนายน 2543).

คำสั่งและการประชุมก่อนพิจารณาได้รับการออกแบบเพื่อให้ครอบคลุมและแก้ปัญหาในประเด็นต่อไปนี้เป็นประเด็นสำคัญ การแก้ไขเพิ่มเติมฟ้อง ประเด็นข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่สำคัญของคดี ค่าทนายความ การตกลงระงับข้อพิพาท ระยะเวลาและข้อจำกัดในการค้นหาพยานหลักฐานทุกอย่างซึ่งรวมทั้งบันทึกคำพยานที่เป็นลายลักษณ์อักษร การบันทึกคำพยานล่วงหน้าและคำร้องให้ส่งพยานเอกสาร การไต่สวนคำร้องต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐาน เช่น พยานนั้นๆจะรับฟังในการพิจารณาคดีได้หรือไม่ หรือในเรื่องความเสียหายและการนำคดีเข้าสู่สารบบนัดความ ประเด็นต่างๆดังกล่าวข้างต้นสามารถหยิบยกขึ้นได้ในขั้นตอนต่อไปนี้เป็น

(1) การประชุมเพื่อกำหนดระยะเวลาในครั้งแรก และคำสั่งกำหนดเวลา ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุม

(2) การประชุมก่อนพิจารณาเบื้องต้น

(3) การประชุมเพื่อค้นหาพยานหลักฐาน

(4) การประชุมเพื่อตกลงระงับข้อพิพาท

(5) การประชุมก่อนพิจารณาคดีครั้งสุดท้าย

ก่อนหน้าที่จะใช้การบริหารงานคดีแบบใหม่ การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นใช้เวลา 3-5 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่นานเกินไป และไม่เป็นที่ยอมรับของผู้พิพากษาทั้งหลาย จึงมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาคดีล่าช้า โดยตั้งบุคคลฝ่ายต่างๆ ประกอบด้วย ผู้พิพากษาเจ้าหน้าที่ธุรการ และทนายความ การให้ทนายความเข้ามาเป็นคณะกรรมการร่วมด้วย เนื่องจากทนายความจะได้รับกระทบจากการปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการคดีแบบใหม่ และคณะกรรมการดังกล่าวได้เสนอวิธีการบริหารงานคดี โดยจะมีการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดีไว้แน่นอนนับแต่ก่อนที่จะเริ่มการพิจารณากำหนดระยะเวลาที่ระบุไว้แล้วแต่ต้นนั้น ทนายความทั้งสองฝ่ายไม่สามารถที่จะมาแก้ไขกำหนดระยะเวลาได้เอง เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล โดยผู้พิพากษาจะพบทนายคู่ความทั้งสองฝ่ายเพื่อพิจารณาว่าคดีเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร มีพยานกี่ปากและจัดแบ่งประเภทของคดีความ ตามความยุ่งยากตั้งแต่คดีไม่ยุ่งยากมากไปจนถึงคดีที่ยุ่งยากมากที่สุด โดยกำหนดเป็น Track 1-Track 4 สำหรับ Track 4 เป็นคดีที่ต้องจัดการเป็นพิเศษ ทั้งนี้จะกำหนดระยะเวลาการพิจารณาคดีมากขึ้นน้อยต่างกันตามประเภทคดี ในระบบศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา มีกระบวนการพิจารณาคดีของศาลที่เรียกว่า Discovery ความมุ่งหมายประการหนึ่งคือเปิดโอกาสให้มีการพบและเจรจาตกลงกัน ถ้าหากผ่านกระบวนการ Discovery แล้วยังไม่

สามารถตกลงกันได้ จะมีอีกกระบวนการหนึ่งเรียกว่า (Alternative Dispute Resolution) หรือเรียกว่า A.D.R. ซึ่งเป็นกระบวนการยุติข้อพิพาท โดยทางอื่นนอกจากการพิจารณาพิพากษาคดี⁴¹

2.2.1 กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด (summary judgment)

Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า "summary judgment" ไว้ดังนี้⁴²

"SUMMARY JUDGMENT" Procedural device available for prompt and expeditious disposition of controversy without trial when there is no dispute as to either material fact or inferences to be drawn from undisputed facts, or if only question of law is involved. American State Bank of Killdeer v. Hewson, N.D. 411 N.W. 2d 57,60. Federal Rule of Civil Procedure 56 permits any party to a civil action to move for a summary judgment on a claim, counterclaim, or cross-claim when he believes that there is no genuine issue of material fact that he is entitled to prevail as a matter of law. The motion may be directed toward all or part of a claim or defense and it may be made on the basis of the pleadings or other portions of the record in the case or it may be supported by affidavits and a variety of outside material.

กล่าวคือ การพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด (summary judgment) เป็นกระบวนการพิจารณาซึ่งบัญญัติอยู่ใน Rule 56 แห่ง Federal Rule of Civil Procedure บัญญัติให้สิทธิคู่ความฝ่ายที่เชื่อมั่นว่าคดีไม่มีข้อต่อสู้ที่แท้จริงในข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ (no genuine issue of material fact) ไม่ว่าจะเป็นคดีความฟ้องร้อง (a claim) การฟ้องแย้ง (counterclaim) หรือการฟ้องกลับ (crossclaim) โดยคู่ความจะได้รับการตัดสินโดยไม่จำเป็นต้องดำเนินคดีเต็มรูปแบบ ซึ่งจะแตกต่างจากการพิจารณาคำร้องอื่นๆ เช่น การตัดสินโดยตรงของคณะลูกขุน (directed verdict) ซึ่งเป็นการตัดสินชี้ขาดสุดท้าย หรือคำขอให้ตัดสินตามคำฟ้อง (judgment on the pleading) ทั้งนี้เนื่องจากการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด จะพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานอื่นๆ

⁴¹ กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมตุลาการ, "การปฏิรูประบบงานศาลประสมการณของประเทศสหรัฐอเมริกา", บทบัญญัติ, เล่ม 56, ตอน 4, น. 90-91 (ธันวาคม 2543).

⁴² Black's Law Dictionary with Pronunciations, 6th edition (St. Paul Minn USA: West Publishing Company, 1990), p. 1435.

นอกเหนือจากการพิจารณาตามคำฟ้องเท่านั้น⁴³ โดยพิจารณาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานหรือคำให้การที่เป็นลายลักษณ์อักษรภายใต้คำสาบาน หรือจากกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนการสืบพยานในศาล (discovery) เช่น การสืบพยานนอกศาลก่อนการสืบพยานในศาล (deposition) การรับข้อเท็จจริง (request to admit fact) หรือการสอบถามข้อเท็จจริงระหว่างคู่ความ (interrogation)⁴⁴ ซึ่งล้วนเป็นกระบวนการเพื่อเร่งการพิจารณาคดีให้เร็วขึ้นและประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะเป็นการช่วยขจัดข้อเท็จจริงที่ไม่จำเป็นในการสืบพยานออกไปได้ในเบื้องต้น

การพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด (summary judgment) เป็นกระบวนการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจะขจัดกระบวนการพิจารณาที่ไม่จำเป็นออกไปและจะต้องทำให้การพิจารณาคดีนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วและรวดเร็ว ซึ่งในระบบศาลส่วนมากจะจัดให้มีรูปแบบบางประการของการพิพากษาโดยรวบรัดในบางประเด็นหรือบางส่วนก่อน โดยจะตัดสินเกี่ยวกับความรับผิดโดยสรุปหรือตัดบางประเด็นออกไปจากคดี

หลักในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด (summary judgment) มี 3 ประการคือ⁴⁵

- 1) ต้องปรากฏว่าไม่มีประเด็นที่แท้จริงในข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ (no genuine issue of material fact)
- 2) ผู้ยื่นคำขอจะได้รับการพิพากษาโดยผลของกฎหมาย (as a matter of law) และ

3) คู่ความไม่สามารถโต้แย้งคำพิพากษาดังกล่าวได้โดยอ้างเพียงว่าตนไม่เห็นด้วยกับข้อเท็จจริงของฝ่ายผู้ยื่นคำขอ แต่ต้องแสดงให้เห็นว่าคดีมีประเด็นหรือข้อพิพาทที่แท้จริงสำหรับข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ ซึ่งโดยรูปแบบของการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด

⁴³Thomas A Mauet, Fundamentals of Pretrial Techniques, Boston: Little, Brown and Company, 1988, p. 259.

⁴⁴ภาณุ รังสีสหัส, “กระบวนการใหม่ในการพิจารณาคดี”, ดุลพินิจ, เล่มที่ 1 ปีที่ 46, น. 139-142 (มกราคม-มิถุนายน 2542).

⁴⁵สุชาติ ทรวงเวชเกษม, “ปัญหาข้อกฎหมายในการดำเนินคดีบังคับจำนองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง: ศึกษาเฉพาะกรณีนำกระบวนการพิจารณาแบบคดีไม่มีข้อยุ่งยากมาปรับใช้กับคดีบังคับจำนอง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2544), น. 21.

(summary judgment) แล้วต้องการให้คู่ความฝ่ายตรงข้ามเสนอพยานหลักฐานเพื่อหักล้าง มิใช่เพียงให้มีข้ออ้างที่ขัดแย้งเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นข้อเท็จจริงที่ใช้โต้แย้งต้องเป็นประเด็นที่สำคัญในคดีเท่านั้น ข้อเท็จจริงที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือข้อเท็จจริงที่เป็นสาระเล็กน้อย หรือเสแสร้งไม่สามารถนำมาโต้แย้งได้

ผู้ยื่นคำขอคำพิพากษาคดีโดยรวบรัดนั้นจะมีภาระการพิสูจน์ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานที่กฎหมายกำหนดโดยปกติแล้วจะต้องแสดงพยานหลักฐานอื่นๆ (outside evidence) นอกจากคำขอของตน เพื่อแสดงให้เห็นว่าคดีไม่มีประเด็นที่แท้จริงในข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ (no genuine issue of material fact)

การพิพากษาคดีโดยรวบรัด (summary judgment) จะไม่กระทบถึงสิทธิของคณะลูกขุน (jury) ในการพิจารณาคดี เพราะมาตรฐานที่จะพิพากษาคดีโดยรวบรัดจะต้องได้ความว่าไม่มีประเด็นข้อเท็จจริง (no fact issue) ที่จำต้องส่งให้คณะลูกขุนพิจารณา ศาลจะไม่ชี้แจงนำพยานหลักฐานและตัดสินว่าคู่ความจะชนะคดีหากได้ส่งคดีไปยังคณะลูกขุน แต่จะพิจารณาดูว่าปรากฏข้อเท็จจริงสำหรับให้คณะลูกขุนพิจารณาหรือไม่เท่านั้น⁴⁶

2.2.2 หลักการพิจารณาในศาล

2.2.2.1 หลักการยื่นคำขอ

คู่ความทั้งสองฝ่ายสามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลพิพากษาคดีโดยรวบรัด (summary judgment) ได้ หากเห็นว่าตนควรจะได้รับกระบวนพิจารณาตามกฎหมาย แต่การยื่นคำร้องขอดังกล่าวจะต้องกระทำภายในเวลาที่แน่นอนตามที่กำหนด อย่างไรก็ตามเมื่อคู่ความยื่นคำร้องขอและก่อนที่จะพิจารณาคำร้องขอดังกล่าวจะต้องรอช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งปกติเป็นเวลาที่กำหนดให้จำเลยสามารถยื่นคำให้การและเพื่อยืนยันว่าอีกฝ่ายมีเวลาในการหาทนายความ (counsel) และเตรียมการหรือรวบรวมพยานหลักฐานที่จะใช้ในการสนับสนุนฝ่ายตนในการพิจารณาคำร้องขอ⁴⁷ โดยโจทก์สามารถยื่นคำร้องขอให้พิพากษาคดีโดยรวบรัดได้ภายใน 20 วัน หลังจากวันเริ่มคดีหรือภายหลังจากที่คู่ความอีกฝ่ายยื่นคำร้องขอดังกล่าว ส่วนฝ่ายจำเลยสามารถยื่นคำร้องขอได้ในเวลาใดๆ (at any time) โดยสำเนาคำร้องขอต้องส่งให้อีกฝ่ายก่อนวันนัดไต่สวน (hearing date) ไม่น้อยกว่า 10 วัน อย่างไรก็ตามการพิจารณาคำร้องขอมักจะไม่ค่อย

⁴⁶ เพิ่งอ้าง.

⁴⁷ Jack H, Friedenthal, Mary Kay Kane and Arthur R. Miller, *Civil Procedure*, (St. Paul Minn: West Publishing Company, 1985), p. 435.

ประสพผลหากยื่นก่อนที่จะปิดรับคำคู่ความ (before the pleading have been closed) ดังนั้น การยื่นคำร้องขอมักจะกระทำหลังจากกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนการสืบพยานในศาล (discovery) ได้กระทำขึ้นเพื่อให้เห็นข้อเท็จจริงสำคัญ (important fact) หรือทำให้ปรากฏชัดขึ้นว่า ไม่มีข้อพิพาทที่สำคัญในข้อเท็จจริงที่สำคัญ (no serious dispute over the essential fact)

2.2.2.2 หลักการพิจารณาคำร้องขอ

ในการพิจารณาคำร้องขอ ศาลจะพิจารณาถึงความมีหรือไม่มีอยู่ของข้อเท็จจริงสำคัญ (material fact) ซึ่งปกติมักจะพิจารณาจากทั้งคำคู่ความ (pleading) กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนการสืบพยานในศาล (discovery) และเอกสารภายใต้การสาบาน เพราะหากพิจารณาเฉพาะคำคู่ความอาจเห็นถึงข้อเท็จจริงที่สำคัญ แต่ถ้าพิจารณาหลักฐานจากกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนสืบพยานในศาลและเอกสารภายใต้การสาบานแล้วอาจไม่ปรากฏข้อพิพาทในข้อเท็จจริงที่สำคัญก็ได้ โดยศาลจะพิจารณาคำร้องขอและพยานหลักฐานที่แนบมาพร้อมคำร้องขอดังกล่าว เพื่อหาข้อพิพาทในพยานหลักฐานของฝ่ายผู้ยื่นคำร้อง ซึ่งหากผู้ยื่นคำร้องขอไม่สามารถแสดงให้เห็นว่าคดีไม่มีประเด็นที่แท้จริงในข้อเท็จจริงที่สำคัญ (no genuine issue of material fact) ศาลจะยกคำร้องขอโดยคู่ความอีกฝ่ายไม่ต้องดำเนินการอย่างไร แต่หากฝ่ายที่ยื่นคำร้องขอสามารถแสดงได้ดังกล่าว อีกฝ่ายจะต้องแสดงพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อให้เห็นว่าคดีมีข้อพิพาทในข้อเท็จจริงที่สำคัญ (dispute over material issue still remain) ถ้าหากแสดงได้ศาลก็ยกคำร้องขอเช่นกัน

ในการพิจารณาคำร้องขอ คู่ความที่ยื่นคำร้องขอจะต้องแสดงพยานหลักฐานภายนอก (outside evidence) เพื่อแสดงให้เห็นว่าคดีไม่มีประเด็นที่แท้จริงในข้อเท็จจริงที่สำคัญ (no genuine issue of fact)⁴⁸ และต้องเปิดโอกาสให้อีกฝ่ายแสดงพยานหลักฐานหักล้างเพื่อแสดงว่าคดีจำเป็นต้องเข้าสู่การพิจารณา โดยผู้ยื่นคำร้องขอจะต้องส่งสำเนาคำร้องขอดังกล่าวให้อีกฝ่ายก่อนวันนัดได้สวน (hearing) ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด (summary judgment) โดยไม่ให้โอกาสหรือเวลาแก่คู่ความอีกฝ่ายที่จะแสดงพยานหลักฐานว่าคดีมีข้อโต้แย้งในข้อเท็จจริงที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาไม่ได้ ทั้งนี้สำหรับพยานหลักฐานที่คู่ความจะต้องแสดงต่อศาลนั้นก็เหมือนที่ต้องแสดงในชั้นสืบพยาน โดยพยานหลักฐานดังกล่าวจะต้องเป็นพยานที่ยอมรับไว้

⁴⁸Paul D.Carington,Geoffrey C.Hazaard Jr. and Thomas D. Rowe, Jr.,Civil Procedure, Gilbert Law Summaries,Harcourt Brace Javanovich Legal and Professional Publication,Inc, 1985 ,p. 180.

(admissible evidence is appropriate) และศาลมักจะไม่นับฟังคำให้การด้วยวาจา (oral testimony) ดังนั้นจึงควรทำในรูปเอกสารภายใต้การสาบานและในการไต่สวนมักจะกระทำตามข้ออ้างของทนายความ และศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานดังกล่าวก็ต่อเมื่อเป็นหลักฐานที่สำคัญต่อการวินิจฉัยคำร้องขอ ซึ่งพยานดังกล่าวอาจได้แก่ เอกสารภายใต้การสาบาน (written statements of potential witnesses signed under oath) นอกจากนี้ เนื่องจากการยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัดเป็นการบังคับคู่ความให้เปิดเผยพยานหลักฐานหรือสิ่งที่มีน้ำหนักของข้ออ้างของตนทั้งหมดหรือแต่บางส่วน จึงมักจะต้องอาศัยกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนการสืบพยานในศาล (discovery) เพื่อหาพยานหลักฐานดังกล่าว⁴⁹ ไม่ว่าจะเป็นการรับข้อเท็จจริง (admission) การสอบถามข้อเท็จจริงระหว่างคู่ความ (interrogatories) หรือการสืบพยานนอกศาลก่อนการสืบพยานในศาล (deposition) แต่เฉพาะพยานหลักฐานที่สำคัญ (material evidence) เท่านั้น ที่จะได้รับการพิจารณา ส่วนพยานที่ยอมรับไม่ได้หรือที่อ้างเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ (inadmissible evidence) ไม่สามารถเสนอในการไต่สวนคำร้องขอได้

ในส่วนของเอกสารภายใต้การสาบานนั้น ตามปกติจะต้องตั้งอยู่บนหลักของการรับรู้ของบุคคล (base on the affiant's personal knowledge) และต้องเสนอพยานหลักฐานดังกล่าวเหมือนการนำเสนอในชั้นสืบพยาน แต่ในบางศาลก็ผ่อนคลายนโยบายเรื่องพยานหลักฐานแก่คู่ความอีกฝ่าย กล่าวคือ ศาลจะเคร่งครัด (strictly) ในการพิจารณาเอกสารภายใต้การสาบานของฝ่ายผู้ยื่นคำร้องขอ แต่จะพิจารณาพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายอย่างผ่อนผัน (lenity) แต่ก็มีบางศาลที่ถือเคร่งครัดในหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่ใช่ประเด็นที่คู่ความอีกฝ่ายประสงค์หรือต่อผู้ศาลอาจรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้เช่นเดียวกันกับการที่ศาลอนุญาตให้เสนอพยานหลักฐานที่ไม่มีการคัดค้าน (unchallenged evidence) ในชั้นสืบพยานนอกจากนี้ ถ้ามีบางส่วนที่สามารถและไม่สามารถเป็นพยานหลักฐานได้ แต่หากพิจารณาโดยรวมแล้วยังถือว่าเอกสารภายใต้การสาบานสามารถเป็นพยานหลักฐานได้ย่อมรับฟังพยานดังกล่าวได้

2.2.2.3 มาตรฐานในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด

โดยที่วัตถุประสงค์ของการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด (summary judgment) คือการตรวจสอบหรือการเจาะคำคู่ความ (to pierce the pleading) ว่ามีประเด็นเพียงพอที่จะเข้า

⁴⁹Delmar Karlen,Robert Meisenholder,George Neff Stevens and Allan D. Vestal,Civil Procedure: Cases and Material, American Casebook Series, (St.Paul Minn: West Publishing Company, 1975), p. 507.

สู่กระบวนการในชั้นสืบพยานหรือไม่ ดังนั้นศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัดได้ต่อเมื่อพิจารณาพยานหลักฐานที่ผู้ร้องขอเสนอและที่คู่ความอีกฝ่ายเสนอแล้วฟังได้ว่า “คดีไม่มีประเด็นแท้จริงในข้อเท็จจริงที่สำคัญ” (no genuine issue of material fact) และผู้ยื่นคำร้องขอจะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยผลของกฎหมาย (as a matter of law)⁵⁰ คู่ความฝ่ายตรงข้ามต้องเสนอพยานหลักฐานเพื่อหักล้างมิใช่เพียงแต่มีข้ออ้างที่ขัดแย้งเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นข้อเท็จจริงที่ใช้โต้แย้งดังกล่าวต้องเป็นประเด็นที่สำคัญในคดี ข้อเท็จจริงที่ไม่เกี่ยวข้อง ข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นสาระ (immaterial) เล็กน้อย (minor) หรือเสแสร้ง (feigned) ไม่อาจตัดทานคำพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัดได้ สิ่งเดียวที่ตัดทานคำพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัดดังกล่าวได้ก็คือเมื่อข้ออ้างของโจทก์ และข้อต่อสู้ของจำเลยปรากฏข้อเท็จจริงสำคัญที่ก่อให้เกิดข้อพิพาทที่แท้จริง (real dispute) โดยถ้าปรากฏข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นที่สำคัญในคดี ก็ไม่มีปัญหาที่ศาลจะไม่วินิจฉัยคำร้องขอให้พิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด แต่ปัญหาในการวินิจฉัยจะเกิดขึ้นก็เพราะไม่ทราบว่ามีข้อใดที่ประเด็นสำคัญในข้อเท็จจริงเกิดขึ้นหรือสันนิษฐานว่าเกิดขึ้น ซึ่งในเรื่องดังกล่าวศาลมักจะนำหลักการภาระการพิสูจน์ (burden of proof) มาใช้ในการวินิจฉัย โดยผู้ยื่นคำร้องมีภาระการพิสูจน์ในเบื้องต้นที่ต้องแสดงให้เห็นคดีไม่มีข้อพิพาททางข้อเท็จจริง (no factual dispute) ตามหลักเกณฑ์ของการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัดอย่างเคร่งครัด หากมีข้อพิรุณถึงความมีอยู่แห่งประเด็นแท้จริงในข้อเท็จจริงที่สำคัญ (no genuine issue of material fact) ศาลจะมองเป็นปฏิปักษ์กับผู้ยื่นคำร้องขอ และพยานหลักฐานต่างๆ จะถูกพิจารณาให้เป็นประโยชน์กับคู่ความอีกฝ่าย ทั้งนี้เพื่อกำหนดภาระการพิสูจน์ดังกล่าว ปกติผู้ยื่นคำร้องขอจะเสนอพยานหลักฐานภายนอก (outside evidence) เช่น เอกสารภายใต้การสาบานแสดงพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง เสมือนเป็นพยานที่น่าสืบในชั้นพิจารณา ซึ่งถ้าพยานหลักฐานดังกล่าวแสดงไม่ได้ว่าไม่มีข้อพิพาททางข้อเท็จจริง (no factual dispute) ศาลก็ต้องยกคำร้องขอ แต่ถ้าผู้ร้องนำสืบได้ตามภาระการพิสูจน์ดังกล่าว คู่ความอีกฝ่ายจะต้องแสดงพยานหลักฐานหักล้างให้ปรากฏว่า คดีมีประเด็นที่แท้จริงในข้อเท็จจริง (genuine issue of fact) เท่านั้น จะอ้างแต่ข้ออ้างที่ปรากฏในคำคู่ความมาพิสูจน์ความมีอยู่หรือไม่มีอยู่ของข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่ได้ และถ้าคู่ความอีกฝ่ายสามารถแสดงหลักฐานหักล้าง

⁵⁰Mary Kay Kane, *Civil Procedure in a Nutshell*, (St. Paul Minn: West Publishing Company, 1991), p. 157.

ได้ว่าคดีมีข้อพิพาททางข้อเท็จจริง (a factual dispute) ศาลจะยกคำร้องขอ และคดีก็จะเข้าสู่กระบวนการในชั้นสืบพยาน

โดยปกติการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด (summary judgment) มักจะนำไปใช้ในคดีที่ไม่มีข้อยุ่งยาก (a simple case) ซึ่งไม่มีประเด็นพิพาทในข้อเท็จจริงในคดี (where the fact cannot be disputed) ดังนั้น คดีที่ฟ้องให้รับผิดชอบตามสัญญาหรือตัวเงินที่มีการลงลายมือชื่อ ที่ลงในสัญญาหรือตัวเงินดังกล่าว โดยไม่ว่าจะเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงหรือลายมือชื่อปลอม ย่อมใช้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัดนี้ได้ อย่างไรก็ตามการยื่นคำร้องขอให้พิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัดบางส่วน (partial summary judgment) มักจะมีมากกว่าการให้พิพากษาทั้งคดี ทั้งนี้เพื่อให้ศาลตัดประเด็นบางประเด็นออกไปและเหลือเฉพาะประเด็นที่พิพาทกันจริงๆ (real dispute) เช่น คดีฟ้องให้รับผิดชอบเพราะอุบัติเหตุรถชน คู่ความที่บาดเจ็บอาจยื่นคำร้องขอให้พิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัดในประเด็นความรับผิดชอบก่อน (liability) ซึ่งหากศาลพิพากษาตามคำร้องขอ ก็จะเหลือประเด็นที่พิพาทกันในชั้นสืบพยานเฉพาะประเด็นเรื่องค่าเสียหาย (damages)

2.2.2.4 หลักการอุทธรณ์คำพิพากษา

คู่ความจะสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาได้หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาก่อนว่าศาลมีคำพิพากษาแล้วทำให้คดีเสร็จไปทั้งเรื่องหรือแต่บางส่วน (the order disposes of all or only part of the case) โดยหากทำให้คดีเสร็จไปทั้งเรื่องก็สามารถอุทธรณ์ได้ แต่ถ้าทำให้คดีเสร็จไปบางส่วน (partial summary judgment) เฉพาะคู่ความบางฝ่ายเท่านั้นที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์ได้ตามหลักเกณฑ์ตาม Rule 54 (b) ของ Federal Rule of Civil Procedure ดังกล่าวให้อำนาจศาลมีคำพิพากษาที่อุทธรณ์ได้เฉพาะกระบวนการพิจารณาที่ทำโดยรวดเร็ว อันมาจากหลัก “no just reason for delay” นอกจากนี้ หากศาลมีคำสั่งยกคำร้องขอ ซึ่งย่อมแสดงว่าคดีมีข้อเท็จจริงสำคัญในข้อพิพาท (material facts are still in dispute) อันทำให้คดีไม่เสร็จสิ้นไป ดังนั้นจึงไม่สามารถอุทธรณ์ได้

3. วิธีการดำเนินคดีเล็กๆ น้อยๆ โดยรวบรัดในระบบซีวิลลอว์

ในส่วนนี้จะศึกษาถึงกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยคดีเล็กๆ น้อยๆ ที่นำมาปรับใช้กับคดีที่ไม่มีข้อยุ่งยาก ในทางแพ่งของประเทศฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่น

3.1 ระบบการดำเนินคดีเล็กๆ น้อยๆ ทางแพ่งในประเทศฝรั่งเศส

การดำเนินกระบวนการพิจารณาความแพ่งสามัญตามกฎหมายฝรั่งเศส จะตั้งอยู่บนหลักที่ว่าศาลต้องค้นหาข้อเท็จจริง หรือความจริงของคดีเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรม โดยศาลสามารถค้นหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่างๆ ที่คู่ความไม่ได้กล่าวไว้ในคำคู่ความได้ โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศสได้กำหนดให้กับผู้พิพากษาประเภทหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “le juge de la mise en état” (JME) หรือที่เรียกว่า Preparatory Judge⁵¹ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่รวบรวมข้อมูลและเอกสารของคดี อันจะทำให้คดีอยู่ในสภาพที่พร้อมจะทำการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีโดยองค์คณะผู้พิพากษา⁵² JME คือ ผู้พิพากษาประจำแผนกหรือคณะที่รับผิดชอบคดีตั้งแต่ละแผนกหรือคณะจะมี JME หลายคน และผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกหรือคณะจะเป็นผู้กำหนดว่า JME คนใดที่จะรับผิดชอบคดีได้การดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นนี้

ส่วนกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยคดีเล็กๆ น้อยๆ ในทางแพ่งของประเทศฝรั่งเศส⁵³ ก็ตั้งอยู่บนหลักที่ว่าศาลต้องค้นหาข้อเท็จจริงเหมือนกับคดีแพ่งสามัญเช่นเดียวกัน ซึ่งจะอยู่ในหมวดของวิธีพิจารณาพิเศษ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศส ซึ่งจะประกอบไปด้วย

- (1) กระบวนวิธีพิจารณาที่รวบรัด (summary proceeding) ภายใต้ Tribunal De Grande Instance
- (2) วิธีพิจารณาพิเศษสำหรับคดีเล็กๆ น้อยๆ ทางแพ่ง (special procedure for the collection of small claims)
- (3) วิธีพิจารณาที่เกี่ยวกับ chamber du conseil
- (4) วิธีพิจารณาสำหรับคดีฟ้องหย่า (divorce and separation cases)
- (5) การอนุญาตไต่ตุลาการ

เดิมนั้น summary proceeding ของศาลชั้นต้น (tribunal de grande instance) เป็นวิธีพิจารณาสำหรับการเรียกร้องในคดีข้อพิพาทที่มีจำนวนทุนทรัพย์หรือจำนวนเงินที่เรียกร้องไม่สูง

⁵¹ Christian Dadomo and Susan Farran, *supra note 13*, p.172.

⁵² John Bell, Sophie Boyron and Simon Whittaker, Principles of French Law (Oxford: Oxford University Press Inc., 1998), p. 93.

⁵³ Peter Herzog with the Collaboration of Martha Weser, Civil Procedure in France (The Hague: Martinus Nijhoff, 1967), pp. 487-494.

หรือเป็นคดีข้อพิพาทที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน โดยมีวิธีการและมาตรการบางอย่างที่แตกต่างและแยกต่างหากจากวิธีพิจารณาความปกติ ทำให้ summary proceeding เป็นวิธีพิจารณาที่มีความรวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าวิธีพิจารณาความปกติ ต่อมาในปี ค.ศ.1985 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยในการแก้ไขดังกล่าวไม่ได้ยกเลิก summary proceeding แต่เป็นการจัดข้อแตกต่างเดิมระหว่าง summary proceeding กับวิธีพิจารณาความปกติ นำมารวมกับวิธีพิจารณาความปกติ และได้มีการเพิ่มเติมวิธีพิจารณาพิเศษสำหรับการเรียกร้องในคดีเล็กๆน้อยๆทางแพ่งขึ้นโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นวิธีพิจารณาที่มีความรวดเร็วกว่า summary proceeding

กฎหมายวิธีพิจารณาพิเศษสำหรับการเรียกร้องในคดีเล็กๆน้อยๆ ในทางแพ่ง (special procedure for the collection of small claims) ดังกล่าวของประเทศฝรั่งเศสได้แบ่งประเภทของการเรียกร้องในคดีเล็กๆน้อยๆ ทางแพ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

3.1.1 คดีเล็กๆน้อยๆ ทางแพ่งที่เกี่ยวกับหนี้สินในทางการค้าพาณิชย์ (The collection of small commercial debts and based on negotiable instruments)

กฎหมายวิธีพิจารณาความพิเศษ ที่ใช้สำหรับคดีที่เกี่ยวกับด้วยหนี้สินในทางการค้าพาณิชย์นี้ เริ่มนำมาประกาศใช้ในปี ค.ศ.1937 ซึ่งเป็นรูปแบบของวิธีพิจารณาความที่ใช้ใน Alsace-Lorraine ซึ่งในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศเยอรมัน (German zivilprozessordnung) ก็ได้รับเอาวิธีพิจารณาดังกล่าวมาใช้ และยังคงไว้จนถึงปัจจุบัน การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวในปี ค.ศ.1937 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขในหลายช่วงเวลาในปีต่อๆมา และได้มีการแก้ไขปรับปรุงพิจารณากฎหมายดังกล่าวใหม่ในปี ค.ศ.1957⁵⁴ วิธีพิจารณาที่จัดให้มีขึ้นโดยการบัญญัติกฎหมายในครั้งนี้ไม่เป็นการที่โจทก์จะได้เปรียบเป็นพิเศษกว่าจำเลย หากว่าจำเลยมีข้อต่อสู้ซึ่งจะได้อีกต่อไป

กฎหมายวิธีพิจารณาความสำหรับหนี้เล็กๆน้อยๆ ในทางแพ่งที่เกี่ยวกับหนี้สินในทางการค้านี้ใช้บังคับสำหรับคดี ที่เกี่ยวข้องด้วยนิติกรรมสัญญา ซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่เกินกว่าจำนวน

⁵⁴Law No.57-756 of July 4,1957, J.O.July 7,1957,(1957) D.L.210. ซึ่งวิธีพิจารณาที่จัดให้มีขึ้นจากการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้บังคับแก่ทั้งคดีที่เกี่ยวกับหนี้สินในทางแพ่งธรรมดาและในทางพาณิชย์ โดยไม่เป็นการผูกมัดแล้วแต่ความประสงค์ในการเลือกใช้ ซึ่งหากไม่ประสงค์จะใช้วิธีพิจารณาดังกล่าว ก็สามารถนำการฟ้องและการดำเนินคดีอย่างปกติมาใช้แทนได้.

2,500 ฟรังก์ (ประมาณ 1,600 EURO) และในกรณีของหนี้ในทางการค้าที่มีมูลหนี้มาจากสัญญา เป็นลายลักษณ์อักษรว่าจะจ่ายเงินให้ตามเวลาที่กำหนด (promissory note) หรือที่เกี่ยวข้องกับตัวเงิน (draft) จะไม่จำกัดจำนวนทุนทรัพย์

(ก) ขั้นตอนการส่งหมายเรียกและการดำเนินคดี

ในการดำเนินคดีตามวิธีพิจารณาหนี้ ลูกหนี้จะต้องมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในประเทศ ฝรั่งเศสและการส่งหมายเรียกหรือการดำเนินคดีต่างๆ ต่อลูกหนี้จะต้องสามารถเป็นไปได้⁵⁵ การดำเนินคดีต่อลูกหนี้จะต้องกระทำต่อศาลพาณิชย์ (commercial court) ที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจศาลเท่านั้น ในกรณีที่มีลูกหนี้หลายคนจะต้องดำเนินคดีต่อศาลที่ลูกหนี้คนใดคนหนึ่งมีจำนวนลูกหนี้หลายคนนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจศาล⁵⁶ การดำเนินคดีประเภทนี้เริ่มต้นคดี โดยการเสนอคำเรียกร้อง (petition regulate) ต่อผู้พิพากษาของศาลพาณิชย์ โดยต้องระบุชื่อและที่อยู่ของลูกหนี้และกล่าวถึงมูลฐานหรือมูลเหตุแห่งการเรียกร้อง (basis of claims) นอกจากนี้ จะต้องนำส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเรียกร้องแนบติดมาพร้อมกับคำร้องด้วย⁵⁷ เมื่อผู้พิพากษาตรวจพิจารณาคำเรียกร้องและพยานหลักฐานต่างๆ แล้วเป็นที่พอใจว่าจำนวนทุนทรัพย์ที่ต้องการและพยานหลักฐานต่างๆ นั้นเป็นความจริงถูกต้องและเหมาะสม ผู้พิพากษาก็จะสั่งให้จำศาลส่งคำสั่งให้ชำระเงินของศาล (order to pay) ไปยังลูกหนี้ แต่หากศาลมีคำสั่งยกคำเรียกร้องดังกล่าว โจทก์หรือเจ้าหนี้ก็จะดำเนินคดีของตนได้แต่โดยวิธีพิจารณาสามัญ คำสั่งยกคำเรียกร้องเป็นที่สุดไม่สามารถร้องขอให้พิจารณาใหม่ได้ คำสั่งให้ชำระเงินของศาลพาณิชย์ สามารถส่งให้แก่ลูกหนี้ได้โดยจดหมายลงทะเบียนตอบรับ เว้นแต่ในกรณีที่จำนวนเงินที่สั่งให้ชำระนั้นมีจำนวนเกินกว่า 1,000 ฟรังก์ (ประมาณ 640 EURO) ซึ่งต้องดำเนินการส่งโดยเจ้าพนักงานเดินหมายลูกหนี้ จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ให้ชำระหนี้หรือจ่ายเงินดังกล่าว ภายในระยะเวลา 2 สัปดาห์ หรือในกรณีที่ลูกหนี้มีข้อต่อสู้โต้แย้งคัดค้านก็ต้องยกข้อคัดค้านหรือข้อโต้แย้งของตนขึ้นต่อสู้ภายในระยะเวลาที่ดังกล่าว หากไม่มีการจ่ายเงินตามคำสั่งศาลหรือไม่มีข้อโต้แย้งคัดค้านจากลูกหนี้ เจ้าหนี้ผู้เรียกร้องอาจร้องขอต่อศาลให้พิพากษายืนยันหรือวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีตามที่เรียกร้อง

⁵⁵ Law of July 4, 1957, art.4.

⁵⁶ Law of July 4, 1957, art 4.

⁵⁷ คำร้องดังกล่าวอาจส่งต่อผู้พิพากษาศาลพาณิชย์ โดยทางไปรษณีย์ตอบรับ จดหมายลงทะเบียนหรือจะส่งด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนต่อจำศาลพาณิชย์ก็ได้, Law of July 4, 1957, art 2.

ได้⁵⁸ ซึ่งหลังจากที่เจ้าหนี้ได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ศาลก็จะมอบหมายให้เจ้าศาลดำเนินการในชั้นบังคับคดียึดทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป หากศาลที่ขาดตัดสินให้ไม่เต็มตามที่เจ้าหนี้เรียกร้องเจ้าหนี้อาจขอให้ทำการพิจารณาใหม่หรือจะอุทธรณ์คำสั่งศาลก็ได้

3.1.2 คดีเล็กๆน้อยๆที่เกี่ยวกับหนี้ในทางแพ่ง (The collection of small civil debts)

กระบวนการวิธีพิจารณาสำหรับคดีเล็กๆน้อยๆทางแพ่ง ที่เกี่ยวกับหนี้ในทางแพ่งนี้ กล่าวได้ว่าเป็นต้นแบบของกระบวนการวิธีพิจารณาสำหรับคดีเล็กๆน้อยๆในทางแพ่งที่เกี่ยวกับการค้าพาณิชย์ กระบวนการพิจารณาสำหรับคดีเล็กๆน้อยๆ ที่เกี่ยวกับหนี้ในทางแพ่งนี้ เป็นกระบวนการวิธีพิจารณาสำหรับคดีแพ่งเล็กๆน้อยๆทุกชนิด ที่มีมูลฐานในเรื่องของนิติกรรมสัญญาและเพื่อการเรียกร้องเฉพาะที่เป็นจำนวนเงินเท่านั้น ส่วนจำนวนเงินหรือทุนทรัพย์ของคดีประเภทนี้นั้นเป็นอำนาจตามกฎหมายของศาลแขวง (tribunal d'instance)⁵⁹ และลูกหนี้หรือจำเลยจะต้องมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่สุดท้ายในประเทศฝรั่งเศส และการดำเนินการต่างๆ ในทางคดีต่อลูกหนี้จะต้องมีความเป็นไปได้⁶⁰

(ก) ขั้นตอนการดำเนินคดี

เจ้าหนี้ผู้เรียกร้องสามารถใช้กระบวนการฟ้องร้องคดี การเริ่มต้นคดีต้องกระทำโดยเจ้าหนี้ยื่นคำเรียกร้องต่อผู้พิพากษาของ tribunal d'instance⁶¹ และในทำนองเดียวกัน หากผู้พิพากษาพอใจจากพยานหลักฐานและจำนวนตามที่เรียกร้องนั้น เจ้าศาลก็จะส่งคำสั่งของศาลให้จ่ายเงิน (order to pay) ไปยังลูกหนี้ แต่หากศาลสั่งยกคำสั่งเป็นอย่างอื่น นอกจากที่กล่าวมานี้ เจ้าหนี้ไม่อาจร้องขอให้พิจารณาใหม่ได้ เจ้าหนี้ต้องนำคดีการเรียกร้องของตนไปดำเนินการ

⁵⁸ การร้องขอต่อศาลดังกล่าวเรียกว่า “Finally Approve the Pettion” ซึ่งเจ้าหนี้สามารถกระทำได้โดยทางจดหมายธรรมดา.

⁵⁹ Law of July 4, 1957, art. 12. ซึ่งในกฎหมายมาตราดังกล่าว “Tribunal” ได้กำหนดจำนวนเงินที่ต้องการเรียกร้องในคดีประเภทนี้จะต้องไม่เกิน 3,000 ฟรังก์ (ประมาณ 2,000 EURO) แต่หากเป็นคดีที่เกี่ยวกับทางการค้า กำหนดไว้ไม่เกิน 2,500 ฟรังก์ (ประมาณ 1,600 EURO).

⁶⁰ Law of July 4, 1957, art. 14.

⁶¹ การยื่นคำร้องเรียนต่อศาลในคดีประเภทนี้เจ้าหนี้ต้องมายื่นต่อศาลด้วยตัวเองหรือโดยตัวแทน ไม่อาจส่งคำเรียกร้องนี้ทางไปรษณีย์เหมือนกับแพ่งเล็กๆน้อยๆที่เกี่ยวกับหนี้ในทางพาณิชย์ได้.

ฟ้องร้องอย่างธรรมดาสามัญทั่วไป การส่งคำสั่งศาลให้จ่ายเงินหรือชำระหนี้ หากสั่งให้ชำระเงินมากกว่า 1,500 ฟรังก์ (ประมาณ 960 EURO) จะต้องส่งคำสั่ง โดยเจ้าพนักงานเดินหมายหรือเจ้าพนักงานของศาลไม่สามารถส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับได้ ซึ่งในคดีที่เกี่ยวกับในทางพาณิชย์กำหนดไว้เพียงกรณีที่เกิดขึ้นกว่า 1,000 ฟรังก์ (ประมาณ 640 EURO)

เมื่อลูกหนี้ได้รับคำสั่งให้จ่ายเงินของศาลแล้ว ถ้าลูกหนี้ไม่ยอมชำระหรือไม่มีคำให้การต่อสู้คดี ภายใน 2 สัปดาห์ การบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้อาจเกิดขึ้นได้และในกรณีดังกล่าว ถ้าจะมีการอุทธรณ์คำสั่งศาลและการขอให้พิจารณาใหม่ ไม่อาจกระทำโดยผู้พิพากษานายเดี่ยวของ tribunal d'instance ทั้งนี้ได้มีการมอบหมายจากผู้พิพากษาให้จำศาลดำเนินการแทนเหมือนใน commercial cases ในการพิจารณาผู้พิพากษาจะพยายามให้ข้อพิพาทยุติลงเป็นอันดับแรก หากไม่สำเร็จก็จะทำการพิจารณาคดีต่อไปตามความเหมาะสม

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศฝรั่งเศสนั้นอยู่บนพื้นฐานของกฎเกณฑ์ที่ว่าเพื่อจะก่อให้เกิดความยุติธรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ดังนั้นผู้พิพากษาจึงจำเป็นต้องค้นหาความจริงในคดีทั้งหมดซึ่งอาจทำโดยคำสั่งของศาล โดยการกระทำของศาลเองหรือโดยคู่ความยื่นคำร้องเข้ามาก็ได้ ดังที่ผู้เขียนได้อธิบายมาในข้างต้น

3.2 ระบบการดำเนินคดีเล็กๆ น้อยๆ โดยรวบรัดในประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยคดีเล็กๆ น้อยๆ ทางแพ่งของประเทศญี่ปุ่น จัดอยู่ในหมวดของวิธีวิสามัญหรือวิธีพิจารณาพิเศษ (special proceeding) หมวดที่ว่าด้วยวิธีพิจารณาพิเศษของประเทศญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องคือ กระบวนวิธีพิจารณาใน summary court (proceeding in summary court) อันประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

3.2.1 กฎเกณฑ์พิเศษที่ใช้สำหรับการฟ้องร้องดำเนินคดีในคดี summary court

โดยปกติแล้วการฟ้องร้องดำเนินคดีใน summary court (น่าจะเทียบได้กับศาลแขวงของประเทศไทย) นั้น จะอยู่ภายใต้บังคับของกฎเกณฑ์ทั่วไปแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่อย่างไรก็ดีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศญี่ปุ่น ก็ได้กำหนดให้มีกฎเกณฑ์พิเศษ

เพื่อประโยชน์ของความรวดเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อย ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับคดีข้อโต้แย้งเล็กน้อยๆทาง
แพ่ง⁶² พอสรุปได้ดังนี้

3.2.1.1 ขั้นตอนการฟ้องคดี

ใน summary court อาจกระทำได้ด้วยวาจา⁶³ นอกจากนั้นหากคู่ความทั้งสองฝ่าย
สมัครใจมาศาลพร้อมกัน ศาลจะต้องเริ่มดำเนินการพิจารณาทันที แต่ในกรณีดังกล่าวในทาง
ปฏิบัติไม่ค่อยเกิดขึ้น เนื่องจากศาลจะยุ่งอยู่กับการพิจารณาคดีในวันนั้นซึ่งได้นัดไว้ก่อนแล้ว และ
ไม่มีเวลาที่จะทำการพิจารณาคดีซึ่งไม่ได้นัดไว้ล่วงหน้า

3.2.1.2 ขั้นตอนการส่งหมายเรียกคู่ความพยาน

หมายเรียกคู่ความ พยาน หรือคำคู่ความและเอกสารอื่นๆ จะต้องไม่เป็นรูปแบบพิธี
การอย่างในคดีแพ่งสามัญ แต่อาจกระทำโดยวิธีการอื่นเพื่อให้เกิดความสะดวก⁶⁴ เช่น
ไปรษณียบัตร (post card) หรือโดยทางโทรศัพท์

3.2.1.3 ขั้นตอนการสืบพยาน

สั่งให้พยานหรือผู้เชี่ยวชาญทำคำเบิกความหรือความเห็นเป็นหนังสือยื่นต่อศาลแทน
การมาเบิกความด้วยวาจาต่อศาลได้⁶⁵

3.2.1.4 รายงานกระบวนการพิจารณา

สิ่งที่ต้องระบุลงในรายงานกระบวนการพิจารณาหรือในคำตัดสิน อย่างเช่น ในคดีปกติ
อาจได้รับยกเว้นใน summary court⁶⁶

⁶²The Code of Civil Procedure of Japan, art.352 กำหนดให้ Summary Court มี
อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ซึ่งมีทุนทรัพย์ที่พิพาทหรือราคาที่เรียกร้องน้อยกว่า 900,000
yen.

⁶³The Code of Civil Procedure of Japan, art 150(2),(3),354 .ในกรณีเช่นนี้โจทก์
ก็ต้องมาแจ้งถ้อยคำหรือมาแถลงข้อหาด้วยวาจาที่ศาล ซึ่งจำศาลจะเป็นผู้บันทึกถ้อยคำหรือคำ
แถลงนั้นของโจทก์.

⁶⁴The Code of Civil Procedure of Japan, art 356-2 กฎเกณฑ์ของ Summary
Court นี้มุ่งหมายให้เป็นการเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าและรวดเร็วกว่า.

⁶⁵The Code of Civil Procedure of Japan,art 358-3 ในกรณีที่มีคำเบิกความหรือ
ความเห็นเป็นหนังสือ พยานหรือผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องสาบานตน.

⁶⁶The Code of Civil Procedure of Japan,art 358-2,359.

3.2.1.5 การกำหนดคณะกรรมการไกล่เกลี่ย

summary court อาจกำหนดให้มีคณะกรรมการหนึ่งคนหรือมากกว่าซึ่งเลือกมาจากประชาชนธรรมดา เพื่อเป็นผู้ช่วยเหลือศาลในการพิจารณาคดี หรือเพื่อให้คำแนะนำต่อศาลให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจา ซึ่งคณะกรรมการตัดสินดังกล่าวนี้เรียกว่า “shihoin” มีหน้าที่คอยแนะนำศาลในเรื่องประสพการณ์และของสามัญสำนึกของประชาชนพลเมืองทั่วไป ในคดีการเรียกร้องเล็กน้อยๆ ที่เกิดขึ้นบ่อยๆ ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการแนะนำด้วยเหตุผลอย่างอื่นในสถานการณ์เหตุการณ์อื่นๆ และยังเป็นความช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของศาลด้วย⁶⁷

3.2.2 กระบวนวิธีพิจารณาอันเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความก่อนเริ่มต้นคดี (proceeding for pre-commencement)

กระบวนพิจารณาความใน summary court ของประเทศญี่ปุ่นอีกอย่างหนึ่ง ที่นอกเหนือไปจากการกำหนดให้มีกฎเกณฑ์พิเศษที่ใช้ในการฟ้องร้องและดำเนินคดีใน summary court คือ กระบวนวิธีการประนีประนอมยอมความก่อนเริ่มฟ้องคดี คู่ความอาจใช้กระบวนการประนีประนอมยอมความนี้ได้ โดยดำเนินการดังกล่าวต่อศาล⁶⁸ summary court ซึ่งคู่ความนั้นมีภูมิลำเนาหรือสถานที่ประกอบกิจการอยู่ในเขตอำนาจ กระบวนการนี้คู่ความสามารถเข้าใช้ได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนทรัพย์สินที่พิพาทกันนั้นจะเกินอำนาจของ summary court

โดยเริ่มจากดำเนินการส่งหมายกำหนดนัด สำหรับการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความกันให้คู่ความทุกฝ่ายได้ทราบกระบวนการดังกล่าว เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีความตกลงร่วมกัน หากคู่ความตกลงกันได้ ศาลก็จะบรรยายละเอียดของความตกลงร่วมกันดังกล่าวในเอกสารรายงาน⁶⁹ แต่ถ้าหากไม่สามารถตกลงกันได้ หรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาในวันนัดดังกล่าวและคู่ความมีความเห็นว่าควรดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีต่อไป ก็จะกลายเป็นการ

⁶⁷The Code of Civil Procedure of Japan,art 358-4.

⁶⁸The Code of Civil Procedure of Japan,art 356(1) คู่ความสามารถที่จะเลือกใช้กระบวนการนี้หรือดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีก็ได้.

⁶⁹The Code of Civil Procedure of Japan,art 356(2) ความตกลงที่ระบุลงในรายงานนี้มีผลเสมือนเป็นคำชี้ขาดตัดสิน.

ดำเนินคดีไป⁷⁰ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นของกระบวนการประนีประนอมยอมความถือเป็นส่วนหนึ่งของ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในคดีซึ่งจะกำหนดความรับผิดในค่าใช้จ่ายดังกล่าวเมื่อมีคำตัดสินชี้ขาดคดี⁷¹

การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความก่อนเริ่มคดีนี้ เป็นกระบวนการที่คู่ความใช้กัน มาก ซึ่ง summary court จะใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความนี้ควบคู่กันไปกับวิธี พิจารณาความที่รวดเร็วและยืดหยุ่น สำหรับคดีเล็กๆน้อยๆ (summary debt collection proceeding)

3.2.3 กระบวนการไกล่เกลี่ยในทางแพ่ง (civil conciliation)

เป็นอีกกระบวนการหนึ่งของวิธีพิจารณาใน summary court เพื่อแก้ปัญหาข้อโต้แย้ง ที่พิพาทของคู่ความในทางแพ่ง ด้วยการตกลงยินยอมทั้งสองฝ่ายและเพื่อความสะดวกรวดเร็ว และต่อมาในปี ค.ศ. 1974 ประเทศญี่ปุ่นได้มีการแก้ไข เพิ่มเติม กระบวนการในเรื่องการคัดเลือก สถานภาพและค่าตอบแทนของผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ย ซึ่งกำหนดโดย supreme court

กระบวนการไกล่เกลี่ยนี้จะกระทำในศาล โดยคณะกรรมการไกล่เกลี่ย ประกอบด้วยผู้ พิพากษา 1 คน และผู้ไกล่เกลี่ย 2 คนหรือมากกว่านั้น ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยนี้ศาลจะเป็นผู้กำหนด โดย คัดเลือกจากผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ย

เมื่อคู่ความได้มีความตกลงใดๆ และเงื่อนไขดังกล่าวได้มีการบันทึกไว้ในรายงาน กระบวนพิจารณาของศาลแล้ว ในกรณีดังกล่าวจะมีผลเช่นเดียวกับการประนีประนอมยอมความ ในศาล แต่หากคู่ความไม่สามารถตกลงกันได้ ศาลอาจสั่งให้ยุติการไกล่เกลี่ยและหลังจากนั้น คณะกรรมการ ก็อาจจัดทำคำตัดสินเพื่อชี้ขาด ลงมติเกี่ยวกับข้อโต้แย้งดังกล่าว ซึ่งรวมถึงมีค่าว่า ให้จ่ายเงิน ส่งมอบทรัพย์สินหรือสั่งให้กระทำการอื่นใด⁷² คำตัดสินเช่นนี้ไม่มีผลบังคับใดๆต่อ คู่ความ ถ้าคู่ความโต้แย้งคัดค้าน⁷³ ซึ่งโดยปกติคณะกรรมการจะไม่ค่อยทำคำตัดสินในกรณีเช่นนี้ เมื่อไม่สามารถทำการไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ⁷⁴

⁷⁰ในกรณีเช่นนี้ ถ้าจำนวนทรัพย์สินของโจทก์เกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของ Summary Court คดีก็จะถูกโอนไปยัง District Court เพื่อที่จะดำเนินการพิจารณาต่อไป.

⁷¹The Code of Civil Procedure of Japan, art 356(3).

⁷²Civil Conciliation Rule art. 17.

⁷³Civil Conciliation Rule art. 18.

⁷⁴Civil Conciliation Rule art. 14.

3.2.4 วิธีพิจารณาความที่รวบรัดและย่อย่อ สำหรับคดีที่เรียกฟ้องหนี้ เล็ก ๆ น้อย ๆ ในทางแพ่ง (summary debt collection proceeding)⁷⁵

ในการพิจารณาและดำเนินถึงการเรียกฟ้อง (claim) ทางแพ่งบางกรณี เช่น การเรียกฟ้องเป็นตัวเงิน (a claim for money) การเรียกฟ้องในจำนวนที่มีกำหนดแน่นอน (fixed amount) การเรียกฟ้องในทรัพย์สินที่สามารถนำทรัพย์สินอื่นที่มีคุณภาพ และประเภทเดียวกันมาแทนได้ หรือสังกมทรัพย์ (claim for fungible) หรือการเรียกฟ้องทรัพย์สินสิ่งของหรือเงินที่เป็นประกันหนี้ หรือเงินมัดจำค้ำในกรณีที่ทรัพย์สินสิ่งของหรือจำนวนเงินดังกล่าวนี้ไม่มีความจำเป็นและหมดสิ้นภาระในการที่จะต้องใช้เป็นประกันหนี้ดังกล่าว แต่ผู้ที่ยึดถือครอบครองไว้ไม่คืนให้ (negotiable securities)⁷⁶ ซึ่งการเรียกฟ้องที่ได้กล่าวมานี้ มีจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทหรือราคาที่เกี่ยวข้องเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

การเรียกฟ้องดังกล่าว บุคคลผู้ถูกโต้แย้งสิทธิและมีความประสงค์จะเรียกฟ้องทางศาล อาจกระทำได้ด้วยการเรียกฟ้องต่อ summary court โดยใช้กระบวนการวิธีพิจารณาความที่รวบรัดและย่อย่อสำหรับคดีที่เรียกฟ้องหนี้เล็กน้อยๆ ในทางแพ่ง (summary debt collection proceeding) แทนหรืออย่างน้อยที่สุดก่อนที่จะอาศัยหรือใช้วิธีการฟ้องร้องอย่างคดีธรรมดาสามัญทั่วไป ซึ่งวิธีพิจารณาดังกล่าวเป็นวิธีพิจารณาพิเศษที่เกี่ยวกับคดีเล็กน้อยๆ ทางแพ่งโดยตรง⁷⁷

เจ้าหนี้ผู้เรียกฟ้องสามารถใช้กระบวนการ summary debt collection proceeding พิเศษนี้ โดยเริ่มต้นด้วยการยื่นหรือเสนอคำเรียกฟ้องของตน ด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือต่อ summary court ซึ่งลูกหนี้มีภูมิลำเนาหรือมีสถานประกอบกิจการอยู่ในเขตอำนาจ โดยให้เจ้าหนี้ระบุจำนวนหรือทรัพย์สินที่สามารถนำทรัพย์สินสิ่งอื่นที่มีประเภทและชนิดเดียวกันมาแทนได้ (fungible)

⁷⁵The Code of Civil Procedure of Japan, Book V art.430-443.

⁷⁶The Code of Civil Procedure of Japan, Translated by J.E.DE Becker,D.C.L. International Lawyer, p. 86.

⁷⁷The Summary Debt Collection Proceeding มีชื่อที่เรียกเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า Tokusoku Tetsudzuki ซึ่งแปลความหมายตามตัวอักษรจะหมายความว่า “กระบวนการวิธีพิจารณาแบบทวงถาม” (Dunning Procedure) กระบวนการวิธีพิจารณาดังกล่าวนี้บัญญัติอยู่ใน The Code of Civil Procedure of Japan, Book V และเป็นกระบวนการวิธีพิจารณาที่เหมือนกันกับกระบวนการพิจารณาของประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมัน (German Manverfahren Zivilprozessordnung Book VII).

หรือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน (negotiable securities) ตามที่ประสงค์ลงในคำเรียกร้อง⁷⁸ ยกเว้นในกรณีที่การแสดงความจำนงในการเรียกร้องหนี้ของเจ้าหนี้นั้นไม่สมบูรณ์ (defective) ในกรณีเช่นนี้ศาลจะยกฟ้องของเจ้าหนี้⁷⁹ summary court จะไม่มีการดำเนินการพิจารณา ยกเว้นแต่ลูกหนี้ได้แย้งคัดค้านคำสั่งของศาลที่ให้ชำระจ่ายเงิน (order to pay) ภายในระยะเวลา 2 สัปดาห์ นับแต่วันที่ลูกหนี้ได้รับคำสั่งของศาล

ผลของคำสั่งศาลที่สั่งให้ลูกหนี้ชำระจ่ายเงินและการจัดหาจัดเตรียมไว้ให้ ซึ่งการบังคับคดียึดทรัพย์สินของลูกหนี้โดยมีเงื่อนไข⁸⁰ ว่าถ้าลูกหนี้ไม่ได้แย้งคัดค้านคำสั่งให้จ่ายเงินของศาลภายในระยะเวลาดังได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเกิดผลตามกฎหมายให้ศาลต้องดำเนินการให้เป็นไปตามความประสงค์ของเจ้าหนี้ โดยประกาศแจ้งคำสั่งให้การบังคับคดีที่มีเงื่อนไขนั้นสามารถดำเนินการได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามจำนวนที่เรียกร้องเต็มความประสงค์ ส่วนคำสั่งศาลที่สั่งให้ลูกหนี้จ่ายเงินนั้นจะไม่มีผลบังคับตามกฎหมายแต่อย่างใด ถ้าหากลูกหนี้ได้แสดงหรือทำให้ปรากฏขึ้นซึ่งข้อโต้แย้งคัดค้านคำสั่งศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือเจ้าหนี้ไม่ดำเนินการบังคับคดีเอากับทรัพย์สินของลูกหนี้ภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่ลูกหนี้สิ้นสิทธิในการโต้แย้งคำสั่งศาลที่ให้จ่ายเงิน⁸¹ แต่แม้ว่าจะล่วงพ้นระยะเวลา 2 สัปดาห์ นับแต่วันที่ลูกหนี้ได้รับคำสั่งศาลที่สั่งให้จ่ายเงินและการประกาศแจ้งให้มีการบังคับคดียึดทรัพย์สินของลูกหนี้ได้กระทำลงไปแล้วก็ตาม ลูกหนี้ก็ยังมีสิทธิที่จะได้โต้แย้งคัดค้านได้ว่าคำสั่งของศาลที่ให้ลูกหนี้จ่ายเงินเป็นโมฆะหรือไม่มีผลบังคับได้ โดยการส่งคำคัดค้านคำสั่งดังกล่าว⁸² แต่ถ้าหากว่าลูกหนี้ไม่ได้กระทำการโต้แย้งดังกล่าวมาข้างต้นนี้อีก คำสั่งของศาลก็จะกลับกลายเป็นคำสั่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้และเป็นคำสั่งที่สามารถบังคับใช้ได้⁸³

⁷⁸The Code of Civil Procedure of Japan,art.430-431.

⁷⁹The Code of Civil Procedure of Japan,art.433.

⁸⁰The Code of Civil Procedure of Japan,art.434(1),435,436.

⁸¹The Code of Civil Procedure of Japan,art.437,439.

⁸²The Code of Civil Procedure of Japan,art.440.

⁸³The Code of Civil Procedure of Japan,art.443.

ถ้าคำสั่งให้จ่ายเงินของศาลและการประกาศให้มีการบังคับคดีโดยมีเงื่อนไขได้ตกเป็นโมฆะ โดยคำโต้แย้งคัดค้านของลูกหนี้ คดีของเจ้าหนี้ก็เป็นอันยุติ⁸⁴ และเจ้าหนี้จะดำเนินคดีต่อไปได้เพียงโดยการฟ้องร้องอย่างคดีสามัญและการพิจารณาชี้ขาดตัดสินของเจ้าหนี้ ทั้งใน summary court หรือในศาลอื่นเนื่องจากมีการโอนคดีอันเนื่องมาจากเป็นเพราะมูลค่าของคำเรียกร้องที่เปลี่ยนไปจะต้องดำเนินคดีดังกล่าวเช่นเดียวกับคดีในศาลจังหวัด

⁸⁴The Code of Civil Procedure of Japan, art.442, ในกรณีเช่นนี้เจ้าหนี้ต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียม ซึ่งมีจำนวนเท่ากับที่ต้องการเรียกร้องตามที่ปรากฏในคำฟ้อง.